

2023.

V. évfolyam/17. szám

A t a r t a l o m b ó l

Hírek – események: 1-16. oldal

Természet

ERDÉSZ PORTRÉK soroztunk vendége a szép pályaívet bejáró Dobre - Kecsmár Csaba mérnök-közgazdász. Izgalmas beszámolót olvashatnak Gerely Ferenc grúziai tanulmányútajáról helytörténeti, turisztikai érdekességekkel: **16 - 29. oldal.**

Tudomány

Interjú Dr. Kozéky László fizikussal egészen a kezdetektől, ami egy életre szólóan mindent magába foglalt: **29 - 32. oldal.**

Kultúra

Dr. Menus Borbála vallomása a hazatérésről – Gyöngyöstarjánba -, ahonnan valójában soha sem szakadt el, de mégis kell egy bizonyos távolság, ahonnan nézve az értékek másképpen fényesednek. Bemutatjuk Vigh Ilona erdőmérnök másik arcát a zenében és a hagyományőrzésben: **32 - 42. oldal.**

Történelem

Hanák Kolosra emlékezünk Báryné Dr. Gál Edit írásában. A Történelmi Műhely legújabb eseményéről Dr. Vinkler Bálint tudósít. Kovács Sándor beszámolóját olvashatják a gyöngyössolymosi Tájházzal, gyűjteményéről és történetéről: **42 - 52. oldal.**

Helyijárat Hop on hop off Gyöngyösön

A helyi Tourinform iroda szervezésében idén nyáron az ingyenes városnéző programok kiegészültek egy újdonsággal, miszerint a gyöngyösi helyijárat egy időre városnéző busszá alakult át. A program három alkalommal indult júliusban, a részvétel feltétele mindössze az érvényes menetjegy volt, melyet elővételben 250 Ft-ért, míg a helyszínen 300 Ft-ért lehetett megvásárolni.

Ez a helyijárat Gyöngyös egyik végétől a másikig közlekedik, így remek lehetőséget adott szinte az egész város bemutatására. A program elsősorban a helyieket szólította meg, de a városban és a környéken nyaralók is kedvet kaptak a részvételhez. Az útvonal nem feltétlen a nevezetességeket célozza meg, inkább a különböző városrészekről való érdekességek kerültek előtérbe, melynél azért sok esetben a nevezetességek is előkerülnek. A különböző épületek évek során betöltött funkciói, az utcák korábbi elnevezései, az egyes városrészek jellegzetességei sok olyan történetet tudnak magukénak, amiket szívesen hallgatnak a helyiek és az idelátogatók. Természetesen turisták előtt is nyitva állt a program, amit többen szívesen igénybe is vettek. A helyieknek erősítette a városhoz tartozás érzését a „kulisszatitkokba való beavatás”, a turistáknak pedig átfogó képet mutatott a városról. Sokaknak a napi rutin része a helyijáraton való közlekedés. Nekik mint egy flashmob jellegű program, feldobta a jól megszokott utazást. A próbaképp tartott első alkalom során többen nem is szálltak le az eredetileg tervezett megállóban, hanem kíváncsian végállomásig utaztak. Nagy előnye az ilyen városnézésnek, hogy akik nem tudnak sokat sétálni, azoknak is lehetőségük adódott jobban megismerni Gyöngyöst. Így az idősebbek nagy örömmel fogadták a programot, és lelkesen készültek a következő alkalomra. A sok pozitív visszajelzést tapasztalva tervezzük, hogy rendszeressé tesszük a programot, illetve már folynak a megbeszélések a Mátrába tartó vonalak bevonásáról is.

A program előkészületeihez szorosan hozzátartozott, hogy mint ötletgazda felvettük a kapcsolatot a Volán Zrt.-vel, és megosztottuk az elképzelésünket a kommunikációs igazgatósággal. A társaság pár tisztázó kérdése után megtörtént az egyeztetés a lebonyolítással és a kommunikációval kapcsolatban. A Volán nagyon rugalmasan és segítőkészen állt a programhoz, mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az, hogy a menetrend szerinti helyijáratot felszerelték mikrofonnal és hangosítással. Így szervezési oldalról kis anyagi ráfordítással sikerült megrendezni az eseménysorozatot. Maga a közlekedés nem generált plusz költséget. A munka szerves részét tette ki az idegenvezetővel való egyeztetés, a városrészekről való anyag összegyűjtése, rendszerezése, útvonalhoz való igazítása. Az útvonal többszöri bejárása a menetrend szerinti busszal szintén az előkészületek közé tartozott. A program remekül kiegészítette a tavaly bevezetett és idén is nagy sikerrel megtartott „10 hét 14” programsorozatot, melyet szintén ingyenesen kínált a helyi Tourinform iroda. Ennek a rendezvénynek, mint a buszos városnézésnek, a lakókörnyezet bemutatása volt az alapvető célja, illeszkedve az élhető város filozófiájába.

A Gyöngyös-Mátra Turisztikai Közhasznú Egyesület, mint a Tourinform iroda üzemeltetője vállalta az idegenvezetés és a különböző marketing költségeket. Ilyenek voltak a nyomtatott plakát és a fizetett facebook hirdetések. Ezen felül az iroda saját honlapján, a gyongyos-matra.hu és facebook oldalán, illetve az irodába betérő vendégek részére személyesen is többször került ajánlásra.

A programsorozat első eseménye sajtónyilvános volt, melyet élőben is lehetett követni a facebook oldalon. Több híroldal is írt a rendezvényről. Az idegenvezetővel kísért helyijárat program 50 percig tartott egy-egy alkalommal. A nagy érdeklődésre való tekintettel a jövőben valószínűleg többször lesznek ilyen alkalmak.

Dr. Benkő Béla
TDM menedzser

RÖVID HÍREK

Mátrafüreden új nyilvános WC épült szállodai színvonalon. A díjnyertes Öreg néne özikéje játszótér, mesepark szomszédságában került elhelyezésre, amit díjtalanul lehet használni.

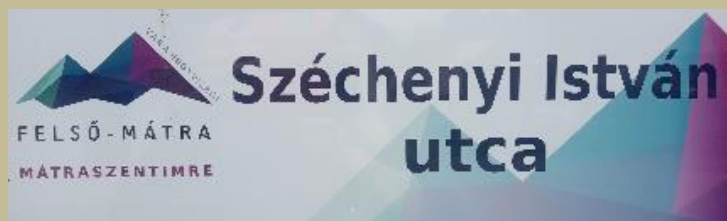
Elindult a Mátravasút próbajárata augusztus 5-én a Gyöngyös és Mátrafüred közötti szakaszon.

Szép parkrészek, utcaszegélyek Gyöngyösön.

Mátraszentimre - Falunap

Barangolásra invitálom az Olvasókat a szép hegyvidéki faluba. Szent Imre herceg szobra a templom előtti parkban, szép utcarészek, ahogy követik a domborzatot, a kertekben virágokkal, szép utcatáblákkal. A távoli hegyek látványa, a Háromfalu templomának tornya hívogatóan emelkedik a magasba, a Kerekerdő színház transzparense pedig előadásra hív.

Az emberek többsége „békességpárti”, elhozták a jóérzésüket a Falunapra, hogy belefőzzék a finom ételekbe, jó hangulatot teremtve maguknak és másoknak. Voltak olyan résztvevők, akik az Alföldről minden évben beneveznek a főzőversenyre, ezzel is számon tartva ezt az augusztus eleji eseményt.

A gyerekműsorokba a gyerekek is bekapcsolódhattak. Sok, igényes kézműves termék került kirakodásra, akik között megtalálhatók a keddenkénti heti piac árusai is, így közvetlenül a termelőtől jutnak el jó minőségű termékek a fogyasztóig.

A művészet is képviseltette magát, egyrészt az aszfalton, másrészt Gubala Judit fonalgrafikai különös élményt nyújtottak, amiből többet Facebook oldalán nézhetnek meg.

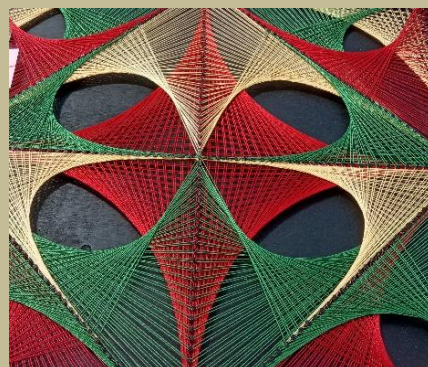

A sportot a kispályás körmérkőzések szolgáltatták, de ide vehetjük a fakanál dobáló versenyt is.

Természetesen a zene sem hiányzott a programból. Aki eljött - helyből vagy távolból – csak gazdagodhatott az annyira fontos emberi kapcsolatokkal, a szép helyszínnel, a programokkal.

(R. Gabi)

Első kiállításom

Most végeztem középiskolai tanulmányaimat a Berze Nagy János Gimnáziumban.

19 éves koromra lehetőségem volt többféle rajzolósi technikát kipróbálni. Nagyon szeretek festeni, és grafit ceruzával rajzokat készíteni. A kedvencem a szénrel és a pasztellkrétával való alkotás.

A gimnáziumi éveim alatt sokat tanultam Madaras László rajztanáromtól. Ő ajánlotta először, hogy próbáljam ki a pasztellkrétával való alkotást. Ő indított el utamon, és ő adta meg a lehetőséget, hogy komolyabban is foglalkozzam a művészettel, és az is ő volt, aki bátorított abban, hogy mutassam meg az alkotásaimat a nagyközönségnek.

A kiállításom témája Gyöngyös lett. Még véletlenül sem azért, mert kifogytam az ötletekből, és elszívott minden művészetet belőlem az érettségi a tanév végére. Mindig is kíváncsi voltam

arra, hogy milyen a szabadban dolgozni, és szabad szemmel látni és átérezni a természetet. Utólag visszagondolva, sokkal jobb érzés volt, mint fotóról dolgozni. Minden egyes nap egy másik utca padjára ültem ki a vásznnal a kezemben, hogy alkothassak. Bár, volt olyan alkalom, amikor úgy eleredt az eső, hogy hazaérve a munkám szétázott és menthetetlen lett.

Miért is lett a témám Gyöngyös? Rájöttem, hogy nemsokára megkezdem az egyetemi éveimet Budapesten, és elkerülök itthonról. Ezek után egyre kevesebbet fogom látni azt a helyet, ahol felnőttem. A város minden kis szegletét ismerem, hiszen itt születtem, itt jártam iskolába, és éltem le az életemből 19 évet.

Különösen kedves számomra, hogy bemutatkozhattam szeretett városomban az itt élőknek, és köszönöm, hogy szeretettel fogadták a képeimet a Vachott Sándor Városi Könyvtárban megrendezett kiállításon augusztus 4-én, melyen közreműködött a B-oldal zenekar.

Kiss Eszter Anna

Petőfi 200

„Üdvöz légy emlékezetes hajlék”

A gyöngyösi Vachott Sándor Városi Könyvtár kereteiben működő Vachott Sándor irodalmi kör tagjainak egy része élmény- és eseménydús kiránduláson vettek részt június elején, Kiskőrösön, Petőfi Sándor szülővárosában. A város neve és központja egybeforr a szabadságharc költőjével, szülőháza hazánk első irodalmi emlékháza, mely 1880 óta látogatható és 2021-től történelmi emlékhely. Petőfi költő barátja, Jókai Mór kezdeményezte a szülőház megvásárlását, és látogatóhellyé alakítását.

„Tudni fogunk egy helyet, ahol vele holta után találkozunk. Sírját úgysem találjuk fel. Hamvait szétszórták a szelek. – Annál jobb. Így mindenikünknek, minden magyarnak jut belőle egy porszem.” (Jókai Mór megnyitó beszéde)

Az „emlékezetes hajlék” korának megfelelő egyszerű háromtagozatú parasztház, néhány eredeti Petőfi relikviával: Petőfi keresztelési anyakönyvi kivonata, szülőágy, Petrovics család utazóládája, Petrovics István pipája 1745-ből. A ház udvarán Európában is egyedülállóként a költő verseit fordító szoborparkja látható, természetesen Petőfi szobrával együtt.

A Petőfi emlékmúzeum a fiatal költő nagyon rövid, hét költői munkásságát mutatja be, hiszen költeményei időrendben önéletrajzi formának is tekinthetők. Évről évre haladva és versciklusonként a kortárs művészek szemszögéből – festészet, grafika, textil, szobrászat, iparművészet – vezeti végig Petőfi életútját. Eredeti korabeli kiadású verses füzetek láthatók, kiegészítve néhány interaktív elemmel, kortárs költői fényképekkel, vers- és véleményidézetekkel. Természetesen külön sarok jut feleségének, Szendrey Júliának. Országos szinten első és egyedülálló digitális kiállítás a János Vitéz Látogatóközpont, az evangélikus templom melletti úgynevezett Murányi házban. A XXI. századi technikával felépített János vitéz költemény feldolgozása. A maximum 5 fős csoportokban látogatható, „elvarázsolt kastély” labirintusához hasonló, szűk terű, fény- és hangeffektusokkal a mű fejezeteit bemutató látványkiállítás. Tablet segítségével a látogatót maximálisan bevonja a cselekménybe több mechanikai elem beépítésével is.

A kiállítás igen nagy sikerű, főleg a fiatal korosztály körében, hiszen a látogatók túlnyomó részét is ez a korosztály teszi ki.

Kiskőrös városa a 150 éves török uralom után szinte teljesen kihalt, ezért szlovákokat telepítettek be, így a város a mai napig őrzi és ápolja a szlovák hagyományokat. Programunk keretében megtekintettük a szlovák tájházat, melynek „mestergerendába” vésett felirata szerint 1839-ben épült a ház. A néhány éve szépen felújított ház és melléképülete az 1900-as évek berendezéseit és eszközeit mutatja be, használati tárgyait és történetét a tájház vezetője igen részletesen ismertette.

Magyar költészetünk nagyjai közül talán mindenki számára a legismertebb költőnk Petőfi, aki rövid, 7 éves költőciklusa alatt több mint 800 verset írt, és 40 ország költőinek műfordításában jelentek meg művei.

A Vachott kör résztvevő tagjainak ez „tanulmányútnak” is tekinthető, hiszen valamennyien a művészet és költészet kedvelői, néhányan közülük versírók is. Jó szívvel ajánljuk valamennyi olvasónak Kiskőrös városát.

Köszönet a szervezésért Petrovics Évának, aki a „telekocsis” utazás koordinálása mellett, valamennyi helyszínen a szakvezetést is megszervezte.

Szuromi László

20. alkalomal „Muzsikál(t) az erdő”

A Szabó Lajos erdőmérnök által megálmodott rendezvény töretlen színvonalon, a kezdeti gondolatíságot egy pillanatra sem feledve mára már kárpát-medencei léptékűvé vált. Az emberek környezettudatosságra ébresztése az erdő és a zene segítségével egy új minőség, amit a rendezvény összművészeti tárháza teremt meg, kiegészítve előadásokkal, kiállításokkal, szakvezetéses erdei túrákkal, ahol neves szakemberek (Dobre-Kecsmár Csaba, Dudás Béla, Somay Gergely, Szabó Lajos, Szuromi László, a Geoparkban Prakfalvi Péter geológus) ismertetik az erdő sokszínűségét, a fenntartható gazdálkodást, a megújuló energiaforrások fontosságát, a Mátra természeti értékeit, melyen mindig érdeklődő közönség vesz részt.

A népszerű ismeretterjesztő előadók sorában említjük Dr. Csóka György erdőmérnököt, aki ezúttal *Szemelvények a hernyók magánéletéből* címmel tartott előadást.

A „Muzsikál az erdő” szellemiségét hirdetik az irodalmi, fotó- és rajpályázatok, ahol kivételes pillanatok örökítődnek/íródnak meg és nincs határa a képzeletnek a gyermekrajzokban, ahogy az erdő lakóit - növényeit, állatait - hangszerelik.

A sport is része az eseménynek: lovastúrák, tájfutás, íjászat, kerékpártúra, miközben szép tájakon, erdőrészekben haladva ismerhetik meg a Mátra esetleg eddig ismeretlen részeit.

A gyermekprogramok minden korosztályt megszólítanak, a legkisebbeknek szóló bábszínházról a faragásig, Liebmann Judit természetművészetéig, a Bükki Nemzeti Park élményközpontú foglalkozásáig, melyekbe aktívan bekapcsolódhatnak, amivel személyes élményeket szerezhetnek maguknak.

A zenei paletta kínálata a klasszikus zenétől a népzene át a jazz műfajáig kiváló művészek tolmácsolásában, akik már „törzsvendégek” a „Muzsikál az erdő” rendezvényein. Örömmel jönnek erre a különleges erdei színpadra, ahol az erdő, a patak, a naplemente a díszlet, a nézők páholya pedig a mohos szikla. Tíz napon át „Muzsikál az erdő” más-más helyszíneken, településeken, bemutatva a hely történetét, kulturális értékeit, jeles szülőiteit, turisztikai érdekességeit, gasztronómiai különlegességeit, finom borait.

A Prima, Nógrádikum és Nívó Díjjal, „Minősített Fesztivál” címmel rendelkező rendezvény unikumnak számít akár világviszonylatban is, hiszen térben körbeöleli a Mátrát, programban - zene, képzőművészet, irodalom, kézművesség, kiállítás, természetvédelem, erdőgazdálkodás, ismeretterjesztés, gasztronómia, helytörténet, turisztikai értékek, sport – olyan gazdagságot kínál minden egyes napra, ami testben, lélekben, szellemben egyaránt feltöltődést ad. A rendezvény felkelti a tudás és az igényesség iránti vágyunkat, mert olyan színvonalon szólít meg minket ennyi területen, amit így „egyben” talán sehol sem kapunk meg.

A „Muzsikál az erdőnek” még számos jótékony hatása/utóhatása van. Kimozdítja az embereket a lelki/szellemi rutinból, az elszigeteltségből. Új barátságok születnek, régi felértékelődnek, kapcsolódunk a természethez, az eseményekhez, egymáshoz. A természet, a zene ritmusa kiegyensúlyozza kibillent harmóniánkat, megérezzük benne a gyógyító erőt, ami egy újabb minőség, már nem fogadjuk el a türelmetlen, esetleg értetlen önmagunkat.

Képekben megidézünk néhány helyszínt, hogy kedvet kapjon az is, aki még nem volt részese a Mátrai Művészeti Napok 10 napos rendezvényének.

Sástó

Egri Szimfonikus Zenekar, karnagy Szabó Sípós Máté

Erdei divatbemutató Lovászné Juhász Rita viseletkészítő, Csokonai díjas népi iparművész ünnepi és hétköznapi öltözeteiből.

Az „Összetartás” plakettnél Kárpáti István alpolgármester elismeréssel szólt a Mátra és a kultúra eme ritka eseményéről, mint a „Muzsikál az erdő”. *Gyöngyös városát joggal nevezhetjük a kultúra városának, hiszen évente kétszáznál* is több kulturális programmal várják nemcsak a város, hanem a környék érdeklődő és a kultúrát befogadó közönségét is –* hangzott el a köszöntőben.

(*Ebből 2022-ben 183 rendezvényt a Vachott Sándor Városi Könyvtár szervezett, amelyekben szerepelnek nagy rendezvények, gyermekprogramok, író-olvasó találkozók, klubfoglalkozások, irodalmi estek, kiállítások, fiókkönyvtári programok...stb.).

A fotó- és rajpályázatok állandó kísérői voltak a rendezvénynek.

Mindenki megtalálta azt a beszédes fotót, rajzot, amelyik csak neki mesélt.

Gyöngyöspata – Nagyparlag

Helyi gasztronómia: a híres patai rétes, csík, töltött káposzta.

A boldog gyermekkor, a kúriára emlékeztető otthon, a nagymama útravalója kivetített egy sikeres életutat Spicz Müller Ákos életében, aminek egyik koronája a március 15-én átvett

Magyar Bronz

Érdemkereszt kitüntetés volt. Ezúttal Hevér Lászlóné polgármester a neves zongora- és kamaraművész, zenepedagógust Gyöngyöspata díszpolgárává fogadta. Az elismerő oklevél átadására a „Muzsikál az Erdő” rendezvényén került sor.

(A Galyai Fórum jubileumi 15. számában olvashatnak bővebben a művészeiről).

Horváth László parlamenti képviselő fogalmaink között tett rendet. A „ki”kapcsolódás idejét éltük, ami elválasztott, elszigetelt, ahogy a szó is jelzi. Eljött a „be”kapcsolódás, a „vissza”kapcsolódás ideje, amikor meghalljuk az intuíció üzenetét. A munka, a család, a barátság valódi értéken mérettetik, amikor már látjuk a fától az erdőt. Azt az erdőt, amelyik föld felett, föld alatt kommunikál, van emlékezete, története és mindig muzsikál, de ahhoz, hogy ezt az üzenetet meghalljuk belső csendre, nyitott szívre van szükség.

A héttagú zenekar tizenöt hangszeren játssza a '10-es, '20-as, '30-as évek amerikai jazz és ragtime zenéjét.

Szentkút

Zilai Gabriella tűzzománc festményeiből nyílt kiállítás a Szent Ferenc Galériában. A művész Olaszországban művészettörténetet tanult, miközben az Assisiben látott Giotto freskók megihlették. Ebbe az akvarell freskóba beleálmodta az ő egyéni tűzzománc képeit, amiből az első kiállítása született. Ez a siker sok-sok meghívást jelentett neves galériákba itthon és külföldön egyaránt.

A Művészetek Házában tanulta a tűzzománc fortélyait, amibe beleszeretett.

Olyan egyediséget teremtett a tűzzománc festészetben - ami a világon is egyedülálló –, amelybe már eleve belegondolta az akvarellt, amittől a nehéz hatású, súlyos tűzzománc könnyeddé válik. Olyan műfajt teremtett, amivel a szemlélő nagyon könnyen tud azonosulni és alkalmas a nagyon egyedi „Zilai Gabi” stílus megmutatására. *Szépét szerettem volna alkotni és csak magamnak – a művész őszinte vallomása önmagáról, alkotásáról.*

Szentkúton meghallgathattuk Berecz András meséjét, Horgas Eszter fuvola koncertjét, az erdei séta pedig elvezette a résztvevőket a Szent László - hasadékba.

Gyönygyössolyos - Kerek - gye

Ez a gyönyörű gye a hűs patakkal, ahol Csík János és a Mezzo muzsikált, ahol Bukovics János és Dian Tibor mesét mondott.

Vándorúton Petőfivel Kiskőröstől Segesvárig
Radványi Balázs kétszeres Kossuth-díjas előadóművész és Balog Péter gitárművész előadását hallgathatta a közönség.

A Tájházban is jártunk, melyet Kovács Sándor (Hegyiember) a **TÖRTÉNELEM** c. fejezetben mutat be részletesebben.

Egy igen gazdag gyűjteménnyel rendelkező Tájház, amiből előzetesként közreadunk néhány képet. Érdekesség a gyűjteményében, hogy a palatábláról beszélünk, de nem gondoltuk volna, hogy ez egy kézben tartható kis tábla, még az is lehet, hogy ez volt a fűzet/írka elődje (balra).

Mindig izgalmas a szerszámos kamra, ahol a kertben használatos eszközök, kosarak voltak, többnyire szegre akasztva (jobbra).

Ottlétünkör is éppen gazdagodott a gyűjtemény egy 40 évvel ezelőtt használt mozigépészeti berendezéssel.

A szakvezetéses erdei túra a Csák-kői barlanghoz vezette a bátrabbakat, amely kettős genetikát tükröz: A déli része mesterséges üreg, az északi labirintusrész viszont az egykori bányacsarnok természetes felszakadozásával alakult konzekvenciabarlang. A konzekvenciabarlang fogalma Eszterhás István neves speleológus nevéhez köthető.

Szurdokpüspöki

Itt is őrzi a Tájház az ősi mesterséget, amit Géczi Lászlóné gyűjtögetett össze nagy szeretettel, hogy legyen miről mesélni a digitális utókornak.

A beszédes stelázsi, amin még zománcozott edények voltak, a zsírosbödön, tejeskanna pontos korrajz arról, amit akkoriban használtak.

Szurdokpüspöki Hanák Kolos szülőfaluja. Az emlékévként alkalmából Báryné Dr. Gál Edit, a Mátra Múzeum igazgatója tartott vetítéssel egybekötött ismeretterjesztő előadást, melyet a **TÖRTÉNELEM** c. fejezetben olvashatnak el.

Jeles Teréz természetfestő olajképeiből rendezte be a kiállítását.

Kedvelt témája a fa ábrázolása, melyet minden szakaszában - egészséges, korhadt, kiszáradt vagy éppen letörtek az ágai – szívesen

megfest, mert a fa életének minden mozzanata mond valamit – vallja a művész.

Egy-egy szürrealista kép is helyet kapott, hátha

„megszólít” lélekben az is valakit.

Mátrakeresztes

A fakanálkészítés ősi mesterség Mátrakeresztesen, ahol gyönyörű erdőrészekben barangolhattunk, mint ez a tó és környéke.

Más, a „PILLANAT” adta élményekben is lehetett részünk, ha végigsétáltunk a faluban. Kerekeken begurult az utcába a busz, és kinyitott a mozgó „boltbusz.” A helybeliek már tudják, mikor érkezik, várják, addig is beszélgetnek, hírt adnak egymásnak. A képen látható kedves hölgy éppen haját mosott, törölközővel a fején érkezett a boltba, de a fotó kedvéért levette, hogy mosolygósan álljon oda.

(Szép dekoráció a felhők mintája az égen).

Este a Monarchia Szimfonikus Zenekar koncertje szólt, akik a

gyerekek kedvét is keresve eljátszották a kis Vuk zenéjét.

A Muzsikás Együttes koncertjének a lemenő nap adta a díszletet, de természetesen a zenei élmények mellett minden nap, minden helyszínen gyermekprogramok, ismeretterjesztő előadások, szakvezetéses erdei séta, kiállítás, divatbemutató, helyi gasztronómiai különlegességek várták a közönséget.

Eresztvény...szép felhőpamaccsal fogadta a vendégeket.

A Dornyay Turistaház környéke volt az események színhelye.

A tájfutóversenynek két galyatetői helyezette is volt, Őzse Ági és Urbán Imre. Már a verseny utáni pihenő Dióval, a kutyussal.

Koncert a nagy bükkfánál: a Corpus Harsona Quartett és Szokolay Dongó Balázs.

A koncert után a nagy bükkfától indult a Szabó Lajos által vezetett erdei séta,

A kézműves foglalkozásokon nemcsak a gyerekek, hanem a felnőttek is részt vettek, élvezték az „újra gyerek lehetek” élményét.

Bemutakoztak a salgótarjáni Váci Gyula Alapfokú Művészeti Iskola tehetséges növendékei is. Hatkezes zongoradarabot

ritkán hallunk, látunk, ami külön élmény volt, de nagyszerű énekesek, hangszeres előadók is felléptek az iskolából. Hatalmas sikert aratott a Vidróczki Néptáncgyűttes, amibe a közönség is bekapcsolódott énekkel, táncsal.

A rendezvény háziasszonya Matúz Viktória, főszerzője Szabó Lajos erdőmémők volt.

Rostás Gabi

TERMÉSZET

ERDÉSZ PORTRÉK

Természetről, az erdőről, erdőtervezésről, erdőművelésről sokat írunk, hogy minél több nem erdész számára is érthető legyen mindaz, amit az erdőjáró az erdőben lát. Ne csak a „tarvágás” szó keringjen a köztudatban, hanem legyenek pontos fogalmaink az erdőben való gazdálkodásról, arról a szellemiségről, amit az erdészek képviselnek. Ismerjük meg azokat az embereket, akik elődeiktől megtanulták az erdő tiszteletét, az alázatot!

Erdész portré sorozatunkban az emberi karaktert szeretnénk bemutatni, annak hozott és tanult örökségével, megélt mindennapjaival. A Galyai Fórum augusztusi vendége Dobrekécsmár Csaba mérnök-közgazdász.

Eger, Kossuth Lajos utca 18.

Az utca szép barokk épületeinek egyikéhez tartozó belső udvarban található az EGERERDŐ Zrt. székháza. Egy visszafogottan elegáns, szép irodában - melynek

színei az erdőből valók, a falon erdész-művész alkotása - beszélgetek Dobre-Kecsmár Csaba vezérigazgatóval, akinek eddigi élettörténetének színhelyei a szép és a még szebb jelzők között ingadoznak.

Gyerekkora színtere Gyöngyöstarján, melyet a Mátra vonulata övez, a bevezető utat szegélyező vérszilvafa sor, igaz akkor még nem volt meg, de mára már turistalátványosságnak számít.

Az iskolás éveket a határtalan szabadság, a környék felfedezése, megismerése, a négy évszak megélése

jellemezte, ugyanakkor a nagyszülőkkel való közös ebédek a család fontosságára, a munkára, kötelezettségre nevelésről is szóltak. Számítottak rá, megvolt a helye az otthon, az iskola, a falu közösségében.

Meghatározó személyiség volt biológia tanára, Katona János, aki földrajz szakos is volt. Személyével új szemlélet alakult ki, megismertette diákjaival a környék élővilágát, helytörténetét, földrajzát, ami elvezette 1989-ben egy újabb szép helyre, Mátrafüredre, a Vadas Jenő Erdészeti Szakközépiskola erdész technikus szakára. Akkor került az iskola élére Simon László igazgató, akinek meghatározó szerepe volt az iskola szellemiségének, épített környezetének alakításában. Ez volt az első 5 évfolyamos technikumi osztály.

1993-ban egy újabb szép helyre nyert felvételt, a soproni Erdészeti és Faipari Egyetem Erdőmérnöki Karára, amit a technikus tanulmányai miatt egy évvel később kezdett meg. (Adódott egy lehetőség Ausztriában két hónap farmgyakorlatra és persze a német nyelv gyakorlása is szempont volt, ami az 5. évfolyamon marasztalta).

Diplomamunkája erdészeti feltáró út terveinek elkészítése volt, természetesen egy újabb szép vidéken, a Bakony legmagasabb hegyén, a Körös hegy déli oldalán található Barbinkai plató erdészeti feltárása volt a feladat.

Első munkahelye az EGERERDŐ ZRT: Parádfürdői Erdészete, ahol fahasználati műszaki vezető lett, de a tanulást sem hagyta abba, közigazdasági tanulmányokat végzett, és 2003-ban mérnök-közigazdász diplomát szerzett. 2006-ban került az EGERERDŐ Zrt.

központjába, a termelési osztályra, mint erdőgazdálkodási osztályvezető-helyettes. 2010-ben kinevezték erdőgazdálkodási és természetvédelmi osztályvezetőnek, az OEE Egri Helyi Csoport elnöke és most vezérigazgatói minőségében folytatjuk a beszélgetést az erdő hármasköréről: gazdálkodás, közjóléti szerep és az erdő védelme.

Már 16. századi jegyzőkönyvekben is olvashatunk arról, hogy az erdőben tervszerű erdőgazdálkodás folyt, rendelet szabályozta az újulat védelmét, ezért tilos volt a legeltetés, makkoltatás. A kitermelt faanyag legnagyobb felhasználója az építőipar, a belső építészeti alkalmazza, bútoraik fából vannak, a parketta, a ma egyre divatosabb rönkházak alapanyaga, de megjelenik a művészetben, a szobrászatban, hangszerek, játékok készülnek belőle és fontos tüzelőanyag.

Életünk része, megújuló energiaforrás, hiszen a faanyag természetes folyamattal termelődik, míg a mesterséges alapanyagok előállítására nagy környezetterheléssel jár. A fosszilis energia évmilliók alatt képződik, és az emberiség már lassan feléli a jövőjét, mégsem vált ki társadalmi reakciót, mint a fakitermelés. Tőlünk függ, hogy mit akarunk látni, életminőségünket milyen látásmóddal emeljük vagy romboljuk.

Egy letermelt erdőrészlet kitűnő vadászterülete a ragadozó madaraknak, közelről figyelhetjük meg őket, megjelenik az első „lakó”, a szamóca, majd szép színfolt a szeder, a málna, a páfrányok. A 3-4 éves újulat egészséges, szép, már búvóhelye a vadnak.

Egy Makovecz féle ház megérinti a lelkünket: emberközeli, természetes, mert ezt akarjuk látni és nem azt, hogy ehhez 80-100 éves, hibátlan minőségű faanyagot használtak fel. A gyerekek, felnőttek körében is nagyon kedvelt erdei kisvasutat szeretjük, mert élmény, és nem arra gondolunk, hogy ehhez nyomvonalat is kellett építeni az erdőben, és fákat kellett kivágni. Bűntudat nélkül élvezzük a vonatozást, építünk rönkházakat, pakolunk a szekrénybe...stb. Ha tisztában vagyunk a természet megújulásával, akkor az erdőben való tervszerű gazdálkodást is megértettük.

Az EGERERDŐ Zrt.-nél nagy figyelmet fordítanak a környezeti nevelésre, amire kitűnő lehetőséget kínálnak az erdei iskolák, vándortáborok és a népszerű, igen látogatott erdészeti nyílt napok, melyen szakemberek ismertetik az erdőben való gazdálkodás folyamatait, annak eszközeit, a fa széles körben való felhasználását, az erdő termékeit (gombák, díszítő elemek, gyógynövények, termékek), növény és állatvilágát, de még az erdőben való viselkedés szabályait is, mely nem ér véget az információkkal teli nappal, hiszen a pedagógusok az itt látott/hallott ismereteket beépítik a környezetismeret, biológia tantárgyakba, de még a matematikába is a szöveges feladatokba.

Dobre-Kecsmár Csaba minden kínálkozó alkalmat, felkérést megragad, hogy előadásain minél több pontos információnk legyen a természetközeli erdőgazdálkodásról, a folyamatos erdőborításra való törekvésről. Fontos az erdő stabilitásának, ellenálló képességének növelése, amit változó korú, elegyes fafajokkal fokozhatnak.

Az egyetemen felvett erdészeti kommunikációs szak most kamatozik és van társadalmi igény a tájékoztatásra, hiszen a „Muzsikál az Erdő” programjainak is része a szakvezetési erdei túra, ahol igen érdeklődő a közönség - például a földön heverő korhadt fák szerepéről - és tudatosul, hogy mennyire része a fa mindennapi életüknek.

Az erdő közjóléti szerepéről is beszélgettünk, ami napról-napra felértékelődik, mert felismerik az emberek az erdő „gyógyító” erejét, így egyre több időt töltenek benne.

Az EGERERDŐ Zrt. területén az elmúlt években tíznél is több erdészházat, egykori munkásszállást újíttak fel a *Bejárható Magyarország* program keretében szebbnél-szebb tájakon, erdőrészekben. Csak néhányat említünk: Ivánka, Villanegra, Rudolftanya, Szalajkaház, Stimecz-ház. Kényelmesek, szépek ezek a felújított épületek, ahol a kialakításban hangsúlyt kaptak a tágas közösségi terek.

Beszélgetésünk végén kíváncsi voltam, vajon tud-e kirándulni az erdőben egy erdész? Nem könnyű – volt a kissé bizonytalan válasz, de igyekszik turista maradni, amit el is hihetünk, mert 2006-ban, a „Muzsikál az erdő” rendezvényén ismerte meg későbbi feleségét, Kecsmár Nórát, aki hegedűművész-tanár és a képzőművészet területén is egy alkotó művész.

Rostás Gabi

Ahol a karácsonyfák magja terem (Utazás a kaukázusi jegenyefenyő hazájába)

A magyar piacon kapható karácsonyfák között ma már talán a legnépszerűbb a nordmann fenyő. Szabályos alakja, szép színe, tömör koronája révén. A kereskedelmi forgalomba kerülő fák karácsonyfa termesztő vállalkozások termékei. Ennek a fafajnak az igazi hazája a Kaukázus vidéke, pontosabban Georgia (Grúzia). Nem véletlen, hogy a karácsonyfa termelők a magot szinte kizárólag innen szerzik be.

Egy kis erdész csapat néhány éve (2016) elutazott a jegenyefenyő hazájába tanulmányozni, hogy honnan is származnak ennek a csodálatos fafajnak a magjai. Hárman voltunk, egy karácsonyfa-termesztő vállalkozó, egy erdőfelügyelő és e sorok írója, aki huzamosabb ideig dolgozott Georgiában erdészeti szakértőként.

Háromfős csapatunk Ferihegyen találkozott, hogy elrepüljön a közvetlen légi járáttal Budapestről Georgia második legnagyobb városába, Kutaisiba. Ez a város nekünk arról nevezetes, hogy sok épületét magyar hadifoglyok építették a II. világháborút követő külföldi „szocialista brigádmozgalom” keretében. Feltehető, hogy ők nem három órás repülőúttal jutottak el ennek a szép országnak a nyugati felébe és az is feltételezhető, hogy nekik sem volt több helyük a marhavagonban, mint nekünk a fapados repülőben.

Hajnalban szállt le a gép a repülőtér enyhén ködös-párás betonjára. A szokásos, mintegy félórás sorban állás után jutottunk ki a friss levegőre. Helyi barátaink már vártak, szemüket a viszontlátás örömeinek mosolya és az álmoság csipái húzták kissé össze. Erősen pirkadt és a felkelő májusi nap bearanyozta Georgia kéklő egét. Elindultunk. A helyi viszonyok ismeretében nem meglepő, hogy erőteljes terepjárókkal céloztuk meg a Kaukázus erdőségeit. Az első megállóhelyünk egy vendéglő volt. A miliő rögtön helyre tette az ország fejlődéséről alkotott optimista elképzeléseimet, és azonnal éreztem, hogy az elmúlt 10 - 15 évben oly sok ezen a téren nem történt. Én ugyanis majd egy évet dolgoztam tanácsadóként ebben a kis országban, így volt alkalmam megismerni az ottani viszonyokat. Vendéglátó barátunkat a törülközőnyi tödőlebenyeket tartalmazó pacallevese, minket a hajnali túrók sütemény és a sülték tettek helyre. A „fehér technikát” (szaniter infrastruktúra) most csak említeném, de részletes ismertetését elhagyom a gyengébb idegzetűekre való tekintettel. Induljon tehát a történet, irány a HEGYEK és az ERDŐ!

A grúzok mesélték: amikor a Jóisten megteremtette a Földet, a népek között kiosztotta az országokat. El is fáradt benne, hisz ez nagyon nagy feladat volt. Leült pihenni, amikor is egyszerre csak megérkeztek a grúzok kissé becsicscentve és nagyon vidáman. Mondja nekik az Úr, hát ti hol voltatok? Már minden országot kiosztottam, nektek nem jutott már egy sem. Felelik a kissé vidám grúzok: tudod Urunk, mi egy kocsmában voltunk, és az egészségedre ittunk. Ja, az más! – felelte az Úr. Tudjátok, félretettem magamnak egy csinos és gazdag kis országot, és amiért gondoltatok rám, nektek adom. Így kerültek a mese szerint a grúzok oda, ahol már évezredek óta vannak. És ez az ország tényleg olyan szép és gazdag, ahogy a mese mondja.

A Szovjetunió felbomlása tette lehetővé Georgia függetlenségét. Mintegy 200 évig az orosz befolyás határozta meg az ország életét. Sokan csak azt tudják a Világnak erről a kis pontjáról, hogy itt született Szálin, de azt már kevesebben, hogy történelme évezredekre nyúlik vissza, egyháza az egyik első keresztény egyház, nyelve és írása szinte semmihez nem hasonlítható, irodalma és művészetei az egyetemes kultúra nem kis részét adják. Ráadásul a szőlőkultúra és a bor is erről a vidékről származik. A Grúz Egyház jelképe egy olyan kereszt, aminek két vízszintes szára kissé lehajló. Hogy miért? Szent Nino (aki egy hajadon volt) hozta el a keresztény vallást a Kaukázus hegyei közé. A monda szerint keresztet szőlővenyigéből készített úgy, hogy a levágott hajával kötötte össze. Amilyen az ország, olyanok az emberek. Georgia a Kaukázus két lánca között fekszik, virágzó termékeny vidék. Az itt élők kemény és harcias nép, ugyanakkor vendégszerető és életvidám.

Utunk első szakmai állomása a három nevezetes termőhely közül Ambrolauri (ამბროლაური, egy kis ízelítő a grúz írásból) körzetében volt. A Nakerala hágón átjutva egy hatalmas víztározóhoz értünk, aminek kristálytiszta kék vizében már visszatükröződtek a Kaukázus hófehér ormai.

Nakerala víztározó tava, háttérben a Kaukázus jegenyefenyvesekkel övezet ormai

Leereszkedtünk Ambrolauriba, majd Oni városán keresztül haladva beléptünk a hegyek közé. Már itt is szórványosan látszottak a jegenyefenyők sötét kúpjai. Völgy, vad patakok, egyre nehezebben járható de szilárd út, és már meg is érkeztünk első állomáshelyünkre. Az erdő kirobbanó erőt sugárzott, a feketébe hajló zöld színben pompázó jegenyefenyveseket halványabb zöld rétek kísérték. Mindenhol erő és szépség. Itt-ott egy-két halványabb lomblevelű folt, sőt még egy tölgycesmete is meghúzódott a kis tisztáson. A látvány lenyűgöző volt.

Az Ambrolauri közeli erdő szegélye

A maggyűjtés módja és körülményei nem különösek. Az államilag minősített területeken a maggyűjtést engedély birtokában végzik a jogosult vállalkozók. Érdekességként elmesélték, hogy nemrégiben még a famászó maggyűjtők fáról-fára átugrálva spórolták meg a fel-le mászás fáradtságát. Ez a módszer a Kárpátokban sem ismeretlen, de ma már tudomásom szerint nem gyakorolják. El is képzelhető a sűrűn álló anyafáknál a maggyűjtő Tarzanok ilyen produkciója.

Ambrolauri nemcsak erdeiről nevezetes. A város közepén, ahol az utak szétágaznak a négy égtáj felé, a körforgalom közepén egy hatalmas felcímkézett borosüveg hirdeti, hogy itt e nemes ital hazájában járunk. Gondolom, a bor szakértői számára nem ismeretlen a Khvanchkara név. Georgia az egyik legősibb hazája a bornak. A Kaukázus déli lejtőjének termékeny völgyeiben már vagy 6000 éve rájöttek az ott élők, hogy az akkor még vadon termő szőlő átalakítható borrá. A hagyományosan hatalmas agyagkorsókban érlelt nedű nemzeti ital lett és e kötődést a már említett Szent Nino is erősítette a venyigéből kötött keresztjével. Kis csapatunk meg is látogatta a helyi borgazdaságot, ahol a korszerű technológia láttán nem csodálkoztunk azon, hogy milyen komoly gazdasági tevékenység ott a bor előállítására és kereskedelmére. A megvásárolt palackok kedvezményes 20 Eurós ára is arra utal, hogy nem akármilyen rejtezhetsz az üvegben. Majd kiderül, amikor a Kaukázusból származott karácsonyfa alatt - szenteste alkalmából - kinyitjuk az erre az alkalomra vásárolt palackot.

Ambrolauri jelképei: a bor és a jegenyefenyő

Másnap, elkészönve a híres borok városától elindultunk déli irányba, a Kis-Kaukázus hegyei felé. Amíg utazunk meg kell említeni, hogy a georgiai közlekedés komoly kihívás nemcsak az autóvezetők számára. Elmondani nem lehet azt a felelőtlen stílust, ami ott gyakorlat. Hiába készül fel a derék vezető minden kanyar előtt a szélsőséges esetekre, a várt váratlan sokszor lecsap és baleset a vége. A gyorsajtás egy dolog, de a beláthatatlan kanyarban való vakmerő előzés igencsak igénybe veszi a puhány közép-európai erdész idegrendszerét. Egy nagy derbi az egész, amiből csak egy páncélozott jármű tud jó eséllyel kijönni.

Útközben - letérve a főútról - elterepeztünk egy hatalmas, összefüggő elegyetlen jegenyefenyveshez (Tlugi erdő). Amerre a szem ellát egyöntetű az állomány és csak itt-ott jelenik meg egy sárga virágú havas-szépe (Rhododendron sp.) cserje foltja. A fákon bőven volt toboz.

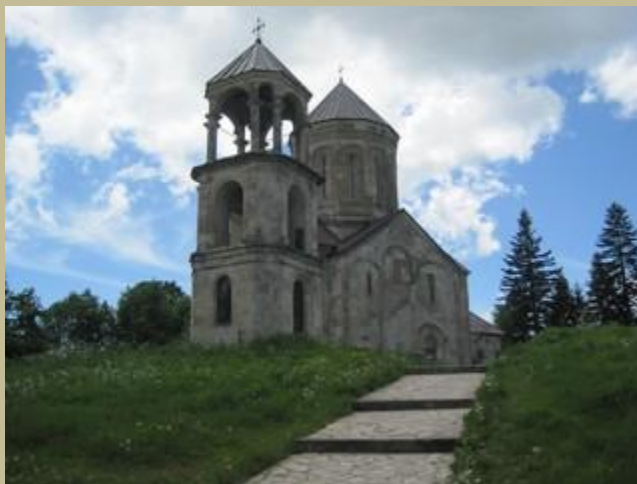
A Tlugi erdő rengetege

A Tlugi erdő belülről

A lenyűgöző erdőt elhagyva vendéglátóink elvittek oda, ahol a magot előkészítik. A magkezelő üzem egy magánház hátsó udvarán található. Nem lehet mondani, hogy a legmodernebb technika, viszont megfelelő minőségben tudják a fenyőmagot előkészíteni az értékesítéshez. Ne gondoljunk kicsempézett csili-vili helyiségekre koracél berendezésekkel. A tobozt fedett faállványokon szárítják, majd gépi úton törik és rostálják. Tisztítás és bevizsgálás után kerül a mag csomagolásra. Minden olyan „grúzos”, de működik. Az üzemeltető házigazda megvendégtelt minket a szokott módon, majd megnézhattük épülő házának emeletén a falra kifeszített medvebőrt, aminek hajdani gazdáját ő terítette le. Dicsekvésképpen meg is mutatta a sikeres fegyvert, ami nem kis meglepetésünkre egy csehszlovák gyártmányú gépkarabély volt. Nagy büszkén még egy sorozatot is eresztett a levegőbe, mielőtt eltette féltett fegyverét. Nem éppen a vadászetikának megfelelő szerszám!

Útközben megálltunk a Nikortsminda-i templomnál, ami az ország és a Grúz egyház egyik különösen jelentős műemléke. A kőkerítéssel védett udvar mögött látszottak a Kaukázus havas ormai. A kereszthajós román templom faragott kőből rakott falait gazdag domborművek és jellegzetes motívumok borítják. A harangtorony külön áll. Hasonló templom számos található még az országban.

Georgiai templom

Haladunk tovább dél felé. A hágón ismét áthaladva ereszkedünk le a két hegylanc közötti síkságra. Megálltunk egy lombelegyes jegenyefenyő állománynál. Alpesi klíma, alpesi növényzet, mindenhol víz. Tölgyek, bükkök és más lombos fajok között állnak a hatalmas jegenyefenyők. Az Alpokból ismert kép.

Az út minősége jó és közeledik Borjomi, az ásványvizek paradicsoma. Amikor a jaltai konferencián Sztálin kedveskedni akart Churchillnek és megkérdezte, hogy mi a kívánsága (valami nagy ajándékra gondolt), ő teljesíti. És Churchill nem hazudtolva meg puritán mivoltát, egy ládányi Borjomi ásványvizet kért. Meg is kapta.

Fő úti célunk természetesen a térségben lévő magtermő állományok voltak, de azért beugrottunk megnézni a híres várost is. Borjomi a részben róla elnevezett Borjomi-Kharagauli Nemzeti Park területén fekszik. Szép, rendezett és a XIX. század végi fürdőhelyek hangulatát idézi. Korábbi látogatásom óta rendbe szedték, az omladozó épületek és rozsdás vasszerkezetek helyett virágzó sétányok és méregdrága szállodák emelik a hely fényét. Turisták és üdülővendégek tömege hömpölyög fel és alá a sétányokon. Egy-két pillantás a látnivalókra, egy-két korty az ivókútból bugyogó szénsavas vízből és máris indultunk tovább a déli hegyek irányába.

Estére bevettük Akhaltsikhe városát. A jelenlegi török határhoz közel eső várost a XI. században alapították, és az ottománok 1576-ban foglalták el. Vára (neve: Rabati-vár) lenyűgöző, az elmúlt években újjították fel. Fontos kulturális központ. A helyi önkormányzat vendégszeretetét élvezve vehettünk részt egy hagyományos grúz vacsorán. Milyen is egy hagyományos grúz étkezés? Összefoglalva: az ízek orgiája és harmóniája, változatosság, sok hús és zöldségféle, gyümölcsök és elsősorban borok és még borok. Nem beszélve a résztvevők által kinevezett tamada (tószt-vezérnek mondhatjuk) irányította köszöntők soráról és az azzal járó ivásról. Többször vettem részt már korábban ilyen étkezéseken, de ittas embert csak egyszer láttam. Hozzáteszem, hogy már előtte részeg volt. A vodka ezeken a helyeken ismeretlen fogalom. A finom (elsősorban fehér) boroktól pedig megfelelő mennyiségű táplálék mellett berúgni nem lehet.

Vendégeskedni kemény feladat

Másnap folytattuk utunkat Batumi irányába az egyszámjegyű főúton. Amikor beléptünk az erdőterületre azt hittük, hogy egy rosszul karbantartott erdészeti úton járunk. De nem, ez volt a főút. Az átlagos haladási sebesség 20 km/h körül lehetséges. Vagy annyi sem. Emlékszem, hogy hajdanán - úgy 10 évvel ezelőtt - volt itt egy kátyú, amin keresztül egy szerpentin vezetett. Akkora lyuk volt, hogy egy kisebb busz eltűnhetett benne. Most a minikátyúk nehezítik a továbbjutást, de bent voltunk megint a magtermő állományok közepén. Ezek a déli erdők már nem olyan virulensek, mint amit előtte láttunk. Kevesebb a csapadék és a termőhelyi viszonyok sem olyan kedvezőek, mint a Nagy-Kaukázus lejtőin, de szépek és egészségesek a fák.

A borzalmas állapotban lévő út tovább emelkedett, a forgalom igen gyér volt, viszont egyre több jószágot (szarvasmarha, kecske) hajtó emberrel találkoztunk. Úgy 1900 méter magasságában beérkeztünk egy szétszórt házakból álló hatalmas településre. A fából, bádogból épült rozoga házak kisebb földterületek szélén helyezkednek el, a naptól védett helyeken még hó virított. Egy nyári településre érkeztünk. Nagy szegénység sugárzik a látványból.

Nyári falu 2000 méteren

Az ide nyárra felköltözők az állattartás mellett burgonyát termesztenek. A kis parcellákon kihordott trágyakupacok sorakoznak, másutt tehénkéjűkkel szántják a fagyból épp felengedett talajt.

Burgonyatermesztők

Vendéglátóink szerint az itt termelt burgonya kiváló minőségű. A település sok kilométeren át követi az utat. Először muszlim házak között autózunk, a hágó tetején viszont már keresztények laknak. Ezen a vidéken és a tengerparton is magas a muszlim népesség aránya. A hágó tetején, pontosan 2000 méteren, deszkából tákolts boltocska, „Fast food” felirattal. Még nem nyitott ki, várja a jó időt. A hegy viszont már tele emberrel, állattal, takarmánnyal és betyárbútorral megrakott teher- és személykocsikkal. Belecsöppentünk a Szent György napi forgatagba.

A hegy tetején is megnéztünk egy magtermő állományt. Itt a fák ritkábban állnak, és erős nyomot hagy az erdőképen a legeltetés (ami egyébként tilos). Hatalmas méretek, idős állomány. Ahogy báméskodtunk, megjelent a helyi erdész, és érdeklődött a céljaink felől. Nyomban össze is melegedtünk. A közelben megmutatott egy viharkáros területet, és rögtön tartottunk egy kis szakmai diskurzust kaukázusi kollégánkkal.

Az erdei konferencia résztvevői

Elkezdtek a leereszkedést a Fekete-tenger felé a rugók számára kíméletlen úton. Szembe az állatok áradata, az út mellett - itt-ott - szerelés alatt álló megrakott járművek, traktor, teherautó, személykocsi egyvelege. Hamarosan megjelennek az első falvak, az út egyre jobb, csak az időjárás fenekedik felettünk. Hatalmas zuhé közepette túróslépényezünk (grúz nevén hacsapuri) és sörözünk az első út menti vendéglőben. Keresztezzük az Isztambul-Baku közötti vasútvonal építkezését, majd a mélyülő, szűkülő és egyre zöldebb völgy kijáratánál elérünk a szubtrópusba, Batumiba. Adjara Autonóm Köztársaság fővárosa Batumi, egy zsvajgó nagyváros a Fekete-tenger partján. Fontos gazdasági központ, egyben kiemelt üdülőhely. Gyakorlatilag határváros a szárazföldön Törökország és a tengeren a nagyvilág felé. Nem akarom részletezni a szállásfoglalás kalandos menetét, mindenesetre volt szobák árnyakkal, zuhanyozóval. Ablakunk alatt zajlott a város forgalma, felettünk meg tűzött a majd nyári nap. A város tengerparti része nagyon rendezett és feltűnő volt a harsogó színek kavalkádja. Neonzöld, neonlila, neonrózsaszín sugározzák az üdülő-érzést. Összefutottunk régi barátunkkal és feleségével.

Barátunk, aki egyébként született angol és csapatvezetőm volt egy korábbi georgiai projekt során, annyira megszerette ezt az országot, hogy itt ragadt, és meg is nősült. Meg tudom érteni. De ennek meg is van az ára, mert megtanulni a helyi és az orosz nyelvet egy britnek nem könnyű! Az együtt elfogyasztott vacsora fenséges, a társalgás tartamos volt, a tengeri halak változatossága helyi módra felejthetetlen. No meg az áruk is.

Másnap már kifelé mentünk a programból. Kutaisi felé indulva megálltunk Batumi igen híres botanikus kertjénél. Röviden: nagyon szép és óriási. Ahogy annak lennie kell tematikusan felépített kert, ami egy magánkert fejlesztéséből alakult ki. Az orosz Andrey Nikolayevich Krasnov (1862-1914) botanikus kezdte a kert kiépítését, ami a szovjet rendszerben is erőteljesen fejlődött. Ma a kert 108 hektár és elsősorban a kaukázusi, tenger melléki szubtropikus növényzetet mutatja be. A kert kilenc növénysektorból áll, az előbbi mellett bemutatva sokat Kelet-Ázsia, Új-Zéland, Dél-Amerika, a Himalája, Ausztrália és a Mediterráneum növényeiből. Mondanom sem kell, nem volt idő bejárni az egész kertet, amiben meglepően sok külföldivel futottunk össze.

Batumi botanikus kertje

És egyre közeledett a repülőtér. Egy technikai szünet a szocreál kialakítású tengerparton, majd ismét egy nem veszélytelen autózást követően megérkeztünk Kutaisiba. Miután sikerült szállodát kerítenünk (hajdani katonai kórházból kialakított impozáns létesítmény), vendéglátóink meglepetésként elvittek minket egy barlanglátogatásra. Prométeusz-barlangnak hívják azt a látványosságot, ami méltó koronája lett pár napos programunknak. A várostól úgy 20 km távolságra található az 1984-ben felfedezett barlang. Az első pillanattól nagy figyelmet fordítottak a természeti érték megóvására, így érintetlen pompájában élvezhető a látogatók számára megnyitott mintegy 1 km-es szakasz. A hihetetlen szépségű cseppkőképződmények, hatalmas termék sora, a föld alatti tó látványa felejthetetlen. A kulturált látogatást korszerű infrastruktúra teszi lehetővé. Érdeemes időt szakítani a barlangot és más természeti érdekességet bemutató honlap meglátogatására (<https://nationalparks.ge/en/site/prometheuscave>).

Programunk egy városi sétával, rövid alvással és egy hosszú éjszakai taxizással zárult. A reptéren a hatósági szigor lecsapott csapatunk erdőfelügyelőjére, és a dédelgetett tengerparti köveit elkobozták. A fapados repülő térdet nyomorító ülése visszazökkentett a pénz mozgatta nyugati valóságba. A Kaukázus havasai hátra maradtak a hajnali párában, de a magok, amiket Jézuska innen küld nekünk, elhosszabbítják a hírüket. Gondoljunk erre a szép országra és barátságos lakóira, amikor meggyújtjuk az első karácsonyi gyertyát a fánkon.

Gerely Ferenc
erdőmérnök

HÍRADÁS - EGERERDŐ Zrt.

A vandalizmus ellen is fellépünk!

Az EGERERDŐ Zrt. szerteágazó ökoturisztikai hálózat üzemeltetője, így az erdőben turistaösvények, tanösvények, erdei pihenőhelyek, szálláshelyek, parkolók, pihenők, játszótérek, tornapályák sokaságával találkozhatnak a kirándulók. Az erdőjárók legnagyobb része üdvözlő, hogy kedvenc kirándulós helye fejlődött, új attrakcióval egészült ki, melyekkel az erdő ingyenes rekreációs kínálatát növeljük. Elkieserítő azonban, hogy minden igyekezetünk és jó szándékunk ellenére, minden évben előfordul rongálás. Néha eltűnnek, széttörnek táblák, összefirkálják a berendezéseket, helytelenül helyeznek el szemetet.

Kollégáink a vandalizmust észlelve, igyekeznek minél hamarabb helyreállítani a megrongált tárgyakat. A napokban a Szurdokpüspökiből induló Diósi-tanösvény

egyik tábláját törték össze, melyet a Bányaterenyeyi Erdészet kollégái rövid időn belül pótoltak.

Kérünk minden erdőjárót, hogy figyeljenek az erdei ökoturisztikai berendezések épségére! Vigyázzunk együtt erdőinkre, hiszen közös érdekünk, hogy a jelen és a jövő generációi számára értékek maradhassanak.

Augusztus 5-én indult a próbaüzem a Mátravasút mátrafüredi szakaszán

A mátrafüredi pályaszakasz teljes felújítása során megerősítették a kőágyazatot és új vasúti betonalkat építettek be, melyek időtállóbbak és biztonságosabb közlekedést tesznek lehetővé. A szombattól kezdődő próbaüzem várhatóan következő év tavaszáig tart. *Bízunk benne, hogy az átfogó felújítást követő próbaüzem után 2024 év turisztikai szezonját „teljes gőzzel” indíthatjuk, a Mátravasút mindkét pályaszakaszán.* – tette hozzá Dobre-Kecsmár Csaba, a EGERERDŐ Zrt. vezérigazgatója.

Vadételből is jeles!

Az EGERERDŐ Zrt. Mátrafüredi Erdészete képviselte az erdőgazdaságot az Országos Magyar Vadászkamara Heves megyei szervezete által rendezett Heves Megyei Vadásznapon, június elsején. A Mátrafüredi Erdészeti Szakiskola területén szervezett eseményen színes programokkal várták a vadászat iránt érdeklődőket.

A látogatók Szent Hubertus misén, kutya és solymász bemutatón vehettek részt, de természetesen a vadászat szerelmesei is megmutathatták főzési tudományukat a vad- és halétel főzőversenyen.

Az erdészeti csapatát Nagy Richárd, mátraszentimrei erdész, mint főszakács vezette, akinek munkáját két kollégája, Gábor Zoltán és Aipli Zoltán segítette. A csapat leves kategóriában nevezett a versenyre, melyen összesen 22 társaság vett részt.

Az erdész gasztrocsoport által készített tárkonyos szarvasraguleves elnyerte a zsűri

tetszését, amelyért első helyezést értek el. Gratulálunk kollégáinknak és további sikereket kívánunk!

Vigh Ilona
közjóléti és kommunikációs vezető

TUDOMÁNY

Sándorrét...a kezdet...

Dr. Kozék László fizikussal beszélgetek egészen a kezdetektől, a virágos rét közepétől (jobbra), a sándorréti erdészházzól, ami gyerekkorának színtere, élményeinek

otthona.

(Az erdészházban két lakás volt, ahol az Ivády családdal laktak. Az erdészház akkor szüleivel és most)

(Észak-Mátra erdészcsillaga)

A központ - a Parádfürdői Erdészet - Parádfürdőn rendezkedett be, ahol Bakondi Ernő az erdőgazdaság igazgatója, a főmérnök Aradvári József, a főkönyvelő pedig édesapja, Kozék Géza volt.

(Erdészeti vezetők)

Sándorréten több erdészcsalád lakot: Izrael Gábor családja, a Reményfy család, Gábor Józsefék, Szalay Pista bácsi családja, Tóthék, Szepesiék, Zagyváék, az Ágoston család, akiknek Paja nevű fiuk igen jó barátja volt és aluszékonyságáról volt híres. Ha az út közepén aludt el, akkor elterelték a forgalmat. Építettek az erdészek a gyerekeknek játszótérrel, és ha almát szállított a "felső-tanyai" zetőr, akkor a játszótérre is leraktak egy ládával. (A képen Ivády Oltival)

Az erdő volt Kozéky László gyerekkorának díszlete, ahol már korán ismerkedett a természettudománnyal: növényekkel, állatokkal,

ásványokkal, a csillagos égbolttal. Rácsodálkozott mindenre a természetben, fürkészte, kutatta megvolt a helye benne, ismerte és jó barátja volt az erdő, amiért meg is kapta az "ERDŐK VÉDELMEZŐJE" kitüntetést, amire máig igen büszke.

Számára ez volt a VILÁG, a határtalan szabadság, amely telis-teli volt csodával, ahol minden egyes nap újat tartogatott számára. Fel sem tudta fogni, hogy az erdőn túl még lehet valami, de eljött az iskoláskor és rá kellett jönnie, hogy van más világ is. Igás kocsival jártak az erdészgyerekek iskolába Parádra, télen szánkóval. Laci előtte sosem látott falut, utcákat, boltot.

Amikor anyukája szólt, hogy hozzon tejet vagy tejfölt az azt jelentette, hogy télen felcsatolta a lécet, és átsíelt, nyáron átment a Várbükkben lakó Varró Pista bácsihoz, és meghozta a tejet, tejfölt vagy Szalaiéktól a mézet, ez volt a természetes. Sándorrétnél bezárult a világ, nem is hiányzott más.

Az első iskolai napon elküldték biciklivel Recskre egy üzenettel, ami nem kis kihívás volt a falu, közlekedés fogalmakat éppen akkor tanuló kisgyerekeknek, aki igen hamar megkapta az első intőt is, mert beállt a klerikális reakció szolgálatába, és iskolaidőben elment harangozni. Hét és fél évet járt Parádon iskolába, mert az erdészet Mátrafüredre települt, ahol fél év maradt még az iskolából.

Édesapja a Mátra-Bükki Erdészeti Felügyelőségen fásítási felügyelő lett, anyukája pedig az ERTI (Erdészeti Tudományos Intézet)-nél, majd az Erdészeti Szakmunkásképző Intézetben dolgozott. A füredi iskolára így emlékszik: *kölcsönös bizalom és szeretet fogadott.*

(Dél-Mátra erdészcsillaga)

Középiskolába a gyöngyösi Vak Bottyán János Gimnázium kiemelt matematika-fizika tagozatára járt. Olyan ismert, emblemikus tanáregyenységek tanították, mint Földi Ágoston, (alias: "Savanyú"), aki egyben nagyon szeretett osztályfőnöke is volt a latin és magyar nyelv oktatójaként. Egyed Antal sem csak matematikát oktatott, de a szeretett "Tóni Bácsi" életszemléletet is adott, mint ahogy más gimnáziumi tanárok is. A pályaválasztás nem okozott gondot, hiszen abból a természettudományból kellett választani, amiben felnőtt. A Debreceni Egyetem elődjére, a Kossuth Lajos Tudományegyetem (KLTE) fizikus szakára jelentkezett, ahová az akkoriban „divatos” előfelvétellel vették fel. A választása azért esett a KLTE-re, mert Debrecenben volt az MTA Atommagkutató Intézete (ATOMKI), mely az egyetem Kísérleti Fizikai Tanszékével szoros együttműködésben állt, melynek akkori igazgatója a mára már szintén ikonikussá vált Szalay Sándor akadémikus volt.

Fizikusként a TUNGSRAM-nál kezdett el dolgozni olyan tanárai javaslatára, akik maguk is foglalkoztak a volfrám fiziko-kémiájával.

Az Alkalmazott Fizikai Tanszék tanszékvezető-helyettesével, Dr. Patkó Józseffel olyan kölcsönös tisztelet, barátság és elismerés jellemezte a kapcsolatukat, hogy „pótapa” és „pótfiam” minőségben szerepeltek egymás életében.

Ezen a tanszéken nagyon sikeres kutatása volt: az egymásba nem oldódó fémek diffúziós rendszerének vizsgálata, ebből írta a doktori disszertációját is. Ezzel a kutatással elnyerte az OTDK fődíját, és erről hazai és külföldi szaklapokban olyan újszerű felismeréseket publikált, hogy még napjainkban is hivatkoznak rá.

A TUNGSRAM-ban szembesült a gyakorlattal, ahol sikeresen oldott meg technológiai problémákat. Belső használatra írt egy kézikönyvet *A molibdén és a volfrám fizikai-kémiai tulajdonságai* címmel, amiért kapott 5.000 forintot, miközben a fizetése 2.400 forint volt. Ma – antikváriumokban - 5.000 forintért kapható a kézikönyv.

28 évesen kinevezték főtechnológussá, ami komoly szakmai elismerésnek számított. Volfrám és molibdén gyártósorokat telepített, új technológiákat dolgozott ki, és bevezette a termelésbe a lézeres gyémántfűrész. Ma már, sajnos biztos, hogy ő volt a TUNGSRAM legfiatalabb gyári főtechnológusa. 13 évet töltött a TUNGSRAM különböző gyáraiban, majd a privatizációkor otthagyta, és kilépett a nemzetközi porondra. Európa, Egyesült Államok, Grúzia azok a helyszínek, ahol megfordult, részt vett az űrkutatásban meghonosodott plazmaenergiás berendezések polgári gyártósorokba való illesztésében, például a szintetikus üzemanyagok tömeggyártása és a "tisztá szén" alapú technológiák fejlesztésében.

(Balra:
London)

(Jobbra
USA)

Térben – időben - szakmában tartalmas, „kalandos” életet vallhat magáénak, de az otthon az Mátrafüred, amiben benne van a Világ. Mátrainak, mátrafüredinek lenni egy téren és időn átívelő életérzés.

Kozéky László érdeklődése nemcsak az alkalmazott fizika, hanem tudásának tárháza felöleli a zene, a képzőművészet, az irodalom, a történelem egy hatalmas szeletét is, melyet sajátos, a fizika nézőpontjából is közelít/értelmez, amivel új dimenziókat nyit a hagyományos felfogással, értelmezéssel szemben. Tágítja azt a Világot, aminek felfedezését már Sándorréten, a virágos réten elkezdett, ami nemcsak természettudomány, hiszen a szépség is a természet része.

Beszélgetésünket ezzel a gondolattal zártuk: *a művészet az absztrakt gyönyörűség része, ami ugyanannak a valóságnak a másik vetülete, megnyilvánulása. A boldog ember mind a kettőt érzi* – vallja a fizikus.

Rostás Gabi

KULTÚRA

Vallomás gyökerekről, hazatalálásról

Előljáróban elmondom, hogyan jött Gabinak (szerkesztő) az ötlete, hogy írjak a Fórumba. A Vachott Sándor Városi Könyvtár égisze alatt működik egy helyismereti műhely, amelynek a tagjai olyan emberekből verbuválódtak össze, akik valamilyen szinten, illetve formában helytörténettel foglalkoznak. Az én belépőm a csoportba egy vaskos könyv volt, amelyet a gyöngyöstarjáni nyelvről, illetve szokásokról írtam. Amióta tag vagyok már kilenc füzet is megjelent – „Tarjáni Füzetek” címmel – a szerkesztésben.

A jelenleg 16 fős csoport 2020-ban alakult, és kéthavonta „ülésezik”. Az első időben a könyvtárban találkoztunk, meghallgattuk egymás bemutatkozó előadásait, hogy ki mivel foglalkozik, 2022-ben pedig „elindultunk meglátogatni egymást”. Az első „kihelyezett ülés” Gyöngyössolymoson volt: Kovács Sándor Hegyiember és Katika láttak minket vendégül az általuk működtetett Emlék- és Alkotóházban. Ezt követően a ferences kolostorba hívtak meg minket tagtársunk, Varga Kamill OFM. A kolostorudvar, a templom csupa-csupa izgalmas zezug egy felfedező szellemű csapat számára. Nem kevésbé volt érdekes Dr. Komjáti Zoltán tagtársunk előadással egybekötött vezetése az abasári ásatások helyszínén. Abasár után Domoszló következett, ahová Szollár János társunk hívtak meg minket. És itt következik végre Gyöngyöstarján, illetve következek én, a hosszú kerülő után.

Mivel 14-éves koromig Gyöngyöstarjában éltem, és immáron egy évtizede folyamatosan itt élek a faluban, a csoportot én vezettem körbe a faluközpontban. A templombelső bemutatására viszont Ludányi Ákos hitoktatót kértük fel. Amikor ő befejezte a mondókáját én kiálltam, és egy pár érdekességet hozzáfűztem ahhoz, amit ő mondott. A végén rámutattam a keresztelőkútra, és ezt mondtam: engem 69 évvel ezelőtt itt kereszteltek meg, ennél a kútnál, itt, ebben a gyönyörű templomban. Egyébként meg most ugyanott alszom, azon a helyen, ahol születtem.

Na, ez felkeltette Gabi érdeklődését és megkért, írjam le nagyvonalakban, hová mentem el innen, meddig értem, illetve hogyan kerültem ide vissza.

Elindult Anni, világot látni... Hívta a város, hívták a fények.

Eljött hát Anni, a városba messze, azt hitte akkor, hogy mindörökre.

Ezt énekelte Koncz Zsuzsa 1967-ben, az *Ezek a fiatalok* c. filmben. Én ekkor fejeztem épp be az általános iskolát, és engem is hívtak a fények, hajtott a vágy, hogy el innen. Az miatt is, hogy éreztem, nem tudok megfelelni az elvárásoknak, amiket faluhelyen egy lánnyal szemben állítottak akkor (még). Én nem voltam elég tűzrőlpattant, ügyes, gyors, viszont jó tanuló voltam. Talán ez a szó nem is igazán megfelelő az én esetemben, mert alig tanultam otthon, ugyanakkor járási versenyt nyertem fizikából, magyar irodalomból, orosz nyelvből meg még a megyei versenyig is eljutottam. Tehát nemcsak vonzás volt, hanem tolóerő is: a tehetségemben bízva mentem előre.

Az első állomás a középiskola volt Egerben, ahol érettségi előtt berobbantam a köztudatba egy országos első helyezéssel – orosz nyelvből. Ez azt jelentette, hogy felvételi nélkül – ez akkoriban óriási nagy szó volt – felvesznek az ELTE Bölcsészettudományi Karára. El is mentem – akkor még mindenki kétszakos volt – orosz-német szakra. Budapest és az egyetem lehangolóan hatott rám. Eger után úgy éreztem elveszek a szürkeségben és a személytelenségben. Aztán valahogy megpróbáltam szint vinni az életembe, természetesen a szemináriumok és előadások kárára. Az egyetlen sikerélményem a gyakorló tanítás volt, ahol kiváló minősítést kaptam.

A tanári pályának úgy indultam neki, hogy a tanításhoz van tehetségem, de németül gyatrán tudok. Az első munkahelyem az ELTE kollégiumában volt, majd a BME-n tanítottam német műszaki szaknyelvet. Itt már nem a német volt a mumus, hanem a „műszaki”. Aztán, amikor úgy éreztem, hogy már az sem jelent kihívást, átmentem az akkor nyelvi szempontból legnévösebbnek számító Külkereskedelmi Főiskolára. Na, ott ledolgoztam az összes lógást, amit az egyetemen elkövettem. Óriási erőbevetéssel készültem az órákra, akkor még volt ott általános nyelv, ill. gazdasági szaknyelv oktatás is. Onnan már nem mentem tovább, 23 év után jöttem el nyugdíjba. Szerettem ott a hallgatókat, szerettem a kihívásokat. Amikor sikerül visszaszorítani magamban a szigorú visszanező értékelést, ki-kimondom: nem csináltam rosszul.

Közben levelező tagozaton szereztem egy szakközgazdász diplomát is – marketingkommunikáció szakon. A diplomadolgozatomat német nyelven írtam, közterületi reklám témában. Ezzel a dolgozattal (a kötelező 40 helyett 90 oldal) jelentkeztem Pécsre az Alkalmazott Nyelvészeti Doktori Iskolába. A disszertációm gazdasági nyelvészetből, ill. szociolingvisztikából írtam. 50 éves voltam épp, amikor a védés volt. Hamarosan megkaptam az egyetemi docensi kinevezésem, de rá három évre bejelentettem, hogy (elő)nyugdíjba megyek. Óriási értetlenkedéssel fogadták a döntésem.

Én magam is megszenvedtem a dolgot, néhány évig az volt a visszatérő álmom, hogy újra az egyetemen dolgozom, csak éppen fizetést nem kapok érte.

Föl-földobott kő, földedre hullva... Újra meg újra hazajön a fiad.

2013-ban hazajöttem, azaz visszajöttem lakni a szülőfalumba. Azért hoztam most ide az Ady verssorból az „újra meg újra”-t is, mert én igazából el sem mentem innen. Egerből is, meg az egyetemi évek alatt Budapestről is hazajártam hétvégeken. Sőt, amikor férjhez mentem, akkor is... Bálint fiunk születése után is... Őt egyébként gyerekként úgy bevonzotta ez a környezet, hogy ő nem is lett soha „pesti srác”. Olyannyira nem, hogy az elején bemutatott helyismereti körök ő a vezetője, Dr. Vinkler Bálint.

A nyarakat egyvégtében itt töltöttük, lévén nekem, mint felsőoktatásban dolgozónak jó hosszú szabadságom. Az első férjem városi gyerek volt, de ő is szeretett Tarjánba járni. Aztán elváltunk, és amikor a fiam 10 éves lett megismerkedtem Ferivel, a mostani férjemmel. Ő falusi származású lévén, azonnal beilleszkedett itt a családba, kertet művelt, szőlőben dolgozott. Minden hétvégén ingáztunk Budapest és Gyöngyöstarján között. Végül, amikor 65 éves korában nyugdíjba „jött” ide Tarjánba, úgy döntöttem, hogy én sem maradok Pesten. Barátok, kollégák mondogatták: meg fogod te ezt bálni. Egy ilyen mozgalmas, izgalmas élet után elmész kertet kapálni... Hát, majdnem igazuk lett, de csak majdnem...

Itt most megszakítom az események fonalát, visszatérek 2002-re, amikor is a férjem itt Tarjánban lebontotta a régi kőházat (édesanyám még élt), és egy új házat (ugyanolyat, ugyanakkorát) épített a helyén. Azért az egyes szám, mert ő „Európa bajnok” ezermester, akinek csak a falak felhúzásához, ill. az ácsmunkákhoz kellett mestert hívnia. Amíg én a doktorimon bütyköltem Pesten, ő megcsinálta a gerendás mennyezetet, a villany beszerelését, a padlófűtést... stb. Nem is írom tovább, mert ebből is látszik, hogy ő, míg Budapesten az APEH-nél unta már nagyon a munkáját, itt fokozatosan készítette elő a terepet a közös, új életünkhöz.

József Attila Ars poeticája így fogalmaz: A mindenséggel mérd magad! Igen, ez az egyetlen lehetséges emberi alternatíva. Elgondolkodunk rajta, nézzük ezt a zavaros, háborgó, fénytelen világot, újra és újra olvassuk a költő szavait s valahogy akaratlan ösztönrel kapaszkodunk mind abba, amink van.

Ezt Harangozó Imrétől idéztem, akivel egy csodálatos interjú jelent meg a Magyar Hírlap 2023. augusztus 6-iki számában. Kovács Sanyi tette fel a Facebook oldalára, köszönet érte neki. Visszatérve a mi „új életünkre”, ami úgy nézett ki, hogy a férjem szárnyalt: szőlőt telepített, elkezdett borászkodni, még egy melléképület komplexumot is épített az udvaron, új gyümölcsfákat ültetett én meg főztem, mostam a munkásruhákat, és konzerváltam a megtermett zöldséget, gyümölcsöt. Ez tartott körülbelül öt évig, amikor engedelmessé egy belső hangnak elővettem a gyöngyöstarjáni nyelvről korábban gyűjtött anyagomat, és megpróbáltam támogatót találni a kiadáshoz.

Sajnos, szembesülnöm kellett a ténnyel, hogy a nyelv megőrzése nem számít hagyományörzésnek. A dalok, a ruhák, a táncok azok igen. Pályázatkiírások tömegegét néztem végig, de ilyen témában nem találtam semmit. Akkor eldöntöttem, hogy az anyag nyelvészeti részét beteszem mintegy függeléként, egy szokásokról, közösségről írott szórakoztató anyagba. Ezt a marketingben árukapcsolásnak hívják. Ehhez már sikerült néhány támogatót találnom.

Beláttam, hogy azok az emberek, akik mindent elkövetnek, hogy levetkőzzék az őket megbélyegzően (le)minősítő nyelvet, nem áldoznak arra, hogy épp azt őrizzék meg, amitől szabadulni szeretnének, pedig ez később óriási érték lesz. Különösen az én - időközben - már száz órára duzzadt hangfelvétel anyagom: ha valaki kíváncsi lesz rá egyszer, hogyan beszélt a nagymamája, meghallgathatja, de helytörténészek, néprajzosok, szociológusok is használhatják majd, ha sikerül az anyagot katalogizálnom.

Visszatérve a könyvre, 2019-ben elkészült. A 423 oldalas terjedelem ellenére akadtak olyanok, akik az egészet végigolvasták(!). Olyanok meg egészen sokan, akik olvasták, illetve olvasgatják ma is. Hogy volt (lett) rá érdeklődés az is mutatja, hogy mostanra a második utányomás is elfogyott. A Vachott Sándor Városi Könyvtárban tartott könyvbemutatón pedig teltház volt, a videó felvételt 340-en tekintették meg a YouTubon, ami egy ilyen esetben szokatlanul nagy szám.

A könyv megjelenése után elindítottam egy füzetsorozatot, 70-80 oldalas terjedelemmel, de a 9. füzet, amely a gyöngyöstarjáni borászokról szól már 240 oldalasra sikerült. Pozitív tapasztalat, hogy többen is vállalták, hogy a hangfelvétel változtatás nélkül rögzítve jelenjen meg, úgy, hogy benne hagyom a sajátos szófordulatokat, mondatfűzést, miközben a standardtól eltérő kiejtést is érzékeltetem betűkkel (*eere=erre, felgyött=feljött*). Egyébként az érintett emberek (túlnyomórészt asszonyok) tudnak választékosan, szépen felépített mondatokkal, népnyelvi szavakat mellőzve is beszélni, éppen ezért nagyon hálás vagyok nekik azért, hogy bevállaltak egy ilyen „hátravetést”. Mondjuk, én azokat is megértettem, akik ragaszkodtak hozzá, hogy a kért (kérdezett) tartalmakat szabatosan, szépen leírassák. Ilyenkor csupán annyi történik, hogy a beszélt nyelvi sajátosságok nem árnyal(hat)ják az illetőről alkotott képet. Amitől pedig a füzetek olvasói mindkét esetben elesnek: az a csodálatos hanglejtés, ami egyrészt jellegzetesen tarjáni, másrészt jellegzetesen egyéni. Ehhez egy idézet a könyv bevezetőjéből:

kedveskedő, olyan dallamos lesz. Igen, ami a gyöngyöstarjáni nyelvben valóban egyedi, az a dallam, a hanghordozás.

(2021. június 29: Bálint fiam biztosítja a technikai háttérrel a könyvbemutatót a Vachott Sándor Városi Könyvtárban).

Ha már az idézeteknél tartunk, Fülöp Lajos professzor úr, akit 2023-ban választottak Gyöngyös város díszpolgárává, a könyvemhez írott előszavában ezt írja rólam: *A szerző itt, a Mátraalján született, itt is nevelkedett, az itteni tájnyelv a sajátja, s ha később el is hagyta felnevelő környezetét, mégsem szakadt el a gyökereitől. Hazajáró lélek maradt, s nyugdíjas korában haza is költözött. Ezt a könyvet neki, s csakis neki kellett megírnia. Nemcsak származása, hanem nyelvész hivatása miatt is. Ez a környezet küldte őt a nagyvilágba, hogy kiemelkedve, értelmiségiként is az otthoniak ügyét szolgálja. Menus Borbála teljesítette megbízatását. Tanárként is földijeinek emberségét példázza, s könyve is a szülőföld iránti tiszteletnek, hálásnak a kifejezése.*

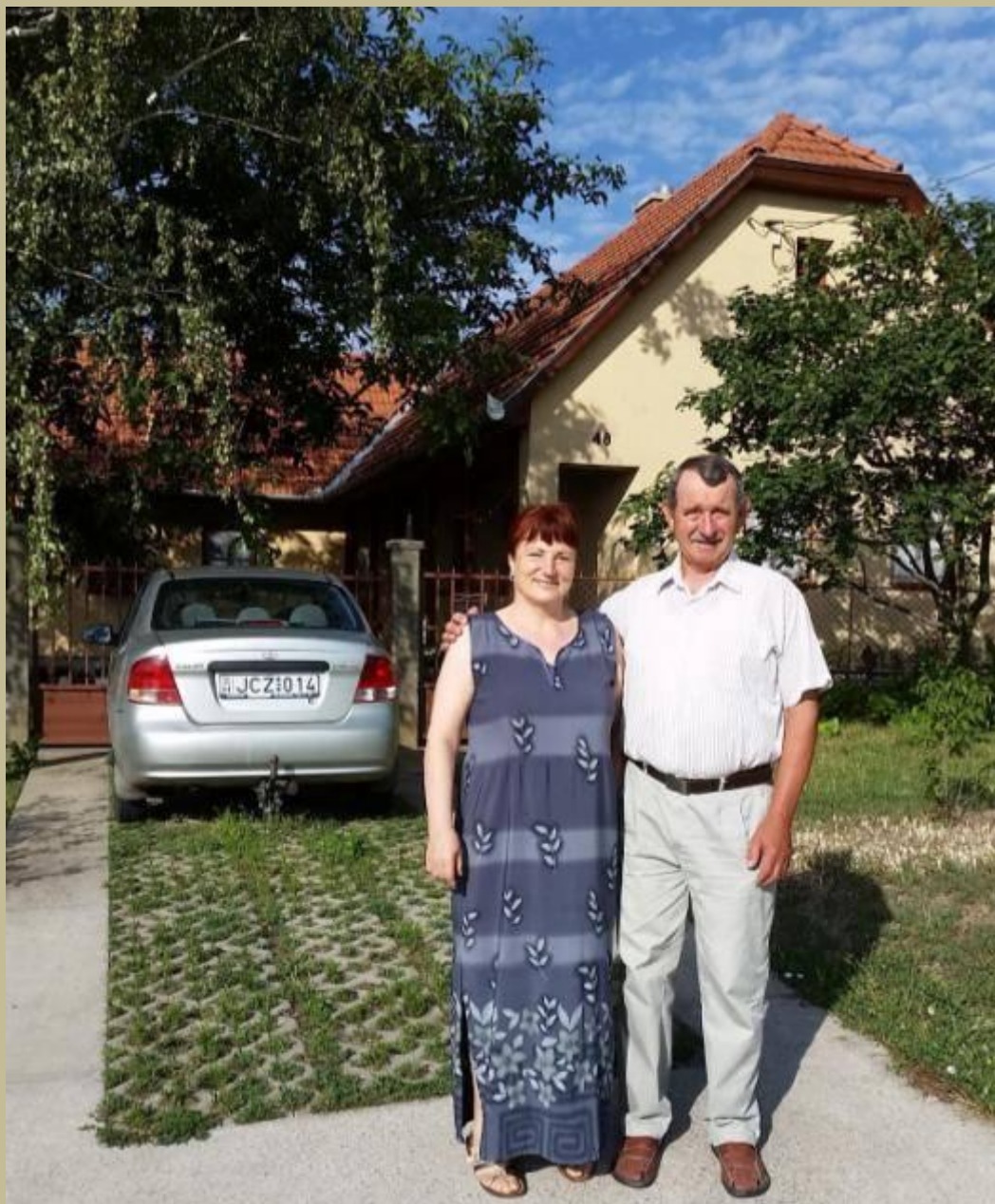
Múlt és jelen a könyvborítón: fekete-fehér kép. A kistemplomból kitódult férfiak, ill, sorfalat álló lesekédők várják, hogy megjelenjen az ifjú pár a nász néppel együtt a templom kijáratában. Színes kép: tarjáni viseletbe öltözött kislányok táncolnak egy lakodalmas játékban a színpadon. Hátról a Nagyik és Unokák Énekkar vezetője, Kovácsné Majoros Etelka drukkol nekik.

Nekem, illetve a mostani '60-as, '70-es, '80-as korosztálynak ez a nyelv volt az „édes anyanyelve”. Ezen tanultunk meg beszélni. Ezen szóltak hozzánk a szerető, gondoskodó hozzátartozóink. Ez a nyelv őrzi azokat a tárgyakat, szokásokat, emlékeket, amelyek az utánunk következők számára már ismeretlenek, pontosabban nem jelentenek semmit. Ugyanakkor ez a nyelv az, amittől a ragadványnevek után leginkább igyekszik megszabadulni mindenki. Érdekes paradoxon, hogy a viselet, a szokások azok dicsekvésre, megőrzésre méltók úgy általában, de a nyelv az szégyellni vagy legalábbis levetnivaló. Nem véletlenül adtam a nyelv leírását tartalmazó résznek a „láttelel” címet. Ilyet ugyebár megvert emberről vagy halottról szoktak venni.

De hogy ne ilyen komor megállapítással záruljon a számadás, mondjuk ki: született egy böngészgetni való emlékkönyv az idősebb generációk, az utókor számára pedig egy enciklopédikus kordokumentum, amelyhez a nyelvi betétek hangulati aláfestésként szolgálnak.

Végezetül Dr. Fülöp Lajos leveléből idézek, amelyet a lektori véleményéhez mellékeltem: *Meggyőződésem, hogy a rögzített nyelvi anyag ércnél maradandóbb emlékműve lesz Gyöngyöstarjának művelődéstörténeti szempontból...*

A férjemmel, Dr. Tamók Ferencsel a házunk előtt.

A jellegzetesen tarjáni, kontyos oromzatú házat az eredeti helyén, azzal azonos formában, ill. méretben építettük újra.

(A ház 2004-ben, a fotó 2017-ben készült).

Dr. Menus Borbála

Házi muzsikálás

Kodály zenei életének meghatározó élménye volt szülei házi muzsikálása. Amatőr zenészek voltak, akik esténként - 1-2 baráttal kiegészülve - a napi munka feloldásaként zenéltek.

Később, már a zeneszerző Kodály mondta:

aktív zenéléssel tartjuk fenn a zenei kultúrát.

Vígh Ilona erdőmérnökről a Galyai Fórum II. évfolyam 6. számában olvashattak az olvasók. ERDÉSZ PORTRÉK sorozatunk vendége volt, ahol az erdész hivatása mellett a mindennapjairól is beszámolt, amiből idézünk most: *életemben fő célom a családi harmónia megteremtése, így elsősorban édesanya, feleség vagyok, aki süt, főz, mesét olvas, és a családi tűzhely melegét őrizve szeret. A magánéletem másik fontos szelete a hagyományörzés és az alkotás. Már egész pici koromtól dalolom a bogácsi népdalokat, több hagyományörző csoport tagja voltam...Engem a nevem kötelez, hogy legyek mindig vidám..."Vigh".*

Vígh Ilona több hangszeren is játszik, szerénysége azt mondatta, hogy ő nem hivatásos zenész, de otthon szívesen zenélnek, énekelnek a családdal és pontosan ez a lényeg. Nem, mint professzionális zenészt szeretnénk őt bemutatni, hanem egy példaértékűt, amivel mindennapjaink életminőségét emelhetjük.

TV nincs, helyette olvasás és házi muzsikálás. Minden alkalom: utazás, szüret, házimunka alkalmas az éneklésre, zenélésre, műfaji megkötöttség nélkül.

Nyolcéves Viola lányuk hangszeres tudása bővebb, mint anyukájáé: zongora, furulya, fuvola, citera, gitár. Minden adott egy kellemes este eltöltésére, a napi munka, iskola elengedésére, a lelki feltöltődésre.

Vígh Ilona hét évig tanult zongorázni, majd egy évig hegedülni. Gyermekkedvéért szívesen megtanult furulyázni és egy éve a citerával (prím) bővült hangszeres ismerete, de énekelni mindig szeretett, hiszen egy hagyományörző családban született.

A zenélés mellett a színjátszás, szavalás is egyre hangsúlyosabb a család életében. A Bogácsi Amatőr Színjátszó Kör tagja a Vígh-Mucsonyi család: Vígh Ilona, férje, Mucsonyi Zsolt kosárfonó és Viola lányuk.

(Karácsonyváró műsor – Mária szerepében)

A karácsonyváró és március 15-ei nagy fellépésekre való felkészülés egészséges izgalommal és jó hangulatban telnek. A hetekig tartó próbák fáradságát a végén feledteti a közönség szeretete és a jó hangulatú színjátszó közösség.

Szeret itt élni, ahol nem tud úgy végig menni az utcán, hogy egy-egy barát, rég nem látott ismerős meg ne szólítaná.

„A bogácsi kislyánnak nincs párja”

A nagypapa tangóharmonikán játszott, a keresztanyja - Szajlai Sándorné Marica - volt a szervezője a **Bogácsi lakodalmás** programnak. Éveken keresztül a többszörös Aranypáva díjas Bogácsi Pávakör tagja volt, mely 1976-ban alakult, főként helyi népdalkincs megőrzésére.

Bogács történelmének meghatározó része volt a summáság. A lakosság szegény rétege summásnak szegődött - főként Baranyába -, ahol számtalan summás dal született, sőt, a nagy szűkösségekben kényszerhelyzet alkotta summás ételek, mint a savanyú bableves, laksa, görhe, placki. Erre a korszakra a falu múltjára emlékezve minden évben megtartják Bogácson a *Summás ételek Fesztiválját*, ahol ezekből a laktató, de végtelenül egyszerű ételekből ízelítőt kaphatnak a vendégek.

Bogács neves népdalgyűjtője volt Vigh Rudolf, Kodály barátja, a Vigh Rudolf díj névadója, melyet Vigh Ilona is megkapott a Bogácsi Pávakör tagjaként.

Példaképei

Benyovszky Mária, ének-zene tanára, iskolai kórusvezetője, a Pávakör vezetője, zenei fejlődésének meghatározó alakja, aki olyan hagyományokat elevenített meg, mint a pünkösddőlés, villőzés és szólószerepet is kapott, ami segítette a színpadi mozgásban, a színpadi viselkedésben.

Példaképe Daragó Károly zenetanár (fúvós), aki ugyan őt nem tanította, viszont férje tubatanára volt. Ő Bogács zenei életének meghatározó alakja, szinte minden programon részt vesz. Erdész elődök között is talál példaképet, Pipás Gyula erdész személyében, kinek tárogató muzsikája az egész falut bezengte a bogácsi csecslyuki pincesor dombjairól.

Gyuszi bácsi nyomdokaiba egy másik Gyuszi bácsi lépett, Magyar Gyula személyében, akinek neve a tárogatókörökben országszerte ismert. Szerte hazánkban muzsikájával viszi Bogács jó hírét, de a falu rendezvényein is szívesen tárogatózik és nem utolsó sorban szívesen vállal szerepet a színjátszó körben.

Minden forrásom belőled fakad

A lelki békéhez vezető út Ilonát az Isten házában vezette, ahol a hit és a zenei élet összefonódik. Az egyházi zene mindig is vonzotta, énekel a helyi egyházi kórusban, ahol lehet, segíti a vallási közösség életét, de egyházi szolgálata itt nem áll meg. 2023 szeptemberétől az Egri Hittudományi Főiskola – együttműködésben -, az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem hallgatója lesz kántor szakon.

„Legfőbb célom, hogy a zeném és énekem segítségével még inkább közelebb vigyem a Jóisten szavát a bezárkózó emberi szívekhez.

(Népviseletben erdészként Faragó István, férje dédnagyapjának, felvidéki főerdésznek a sírjánál).

(R. Gabi)

VERS

Zilai Izabella *Ízisz szárnyai* c. verseskötetéből egy újabb gyöngyszem, melyet Zilai Gabriella tűzzománc képe illusztrál.

Tűzpróba

Sivatagi barlangrendszer,

Kőtáblák jelzik az utat,

Vízgőz illata

Közeli oázisra utal.

Sziklába vésett,

Megfejtetlen betűket

Leporolom,

Véletlen érintéssel

A súlyos lapokat

Kettényitom.

Sötét terem közepén,

Állványon,

Hosszú gyertyaláng,

Körülötte

Színes palástban

Többen vigyázzák.

Nézem a lobogást,

Átesek a tűzpróbán,

A csarnok belsejében

Áldás izzik rám.

Kietlen tájon

Útjelző,

Parányi esély,

Lehetek láng, s a fény,

Reménycsillag nélküli

Sivatag közepén.

Star F'lover

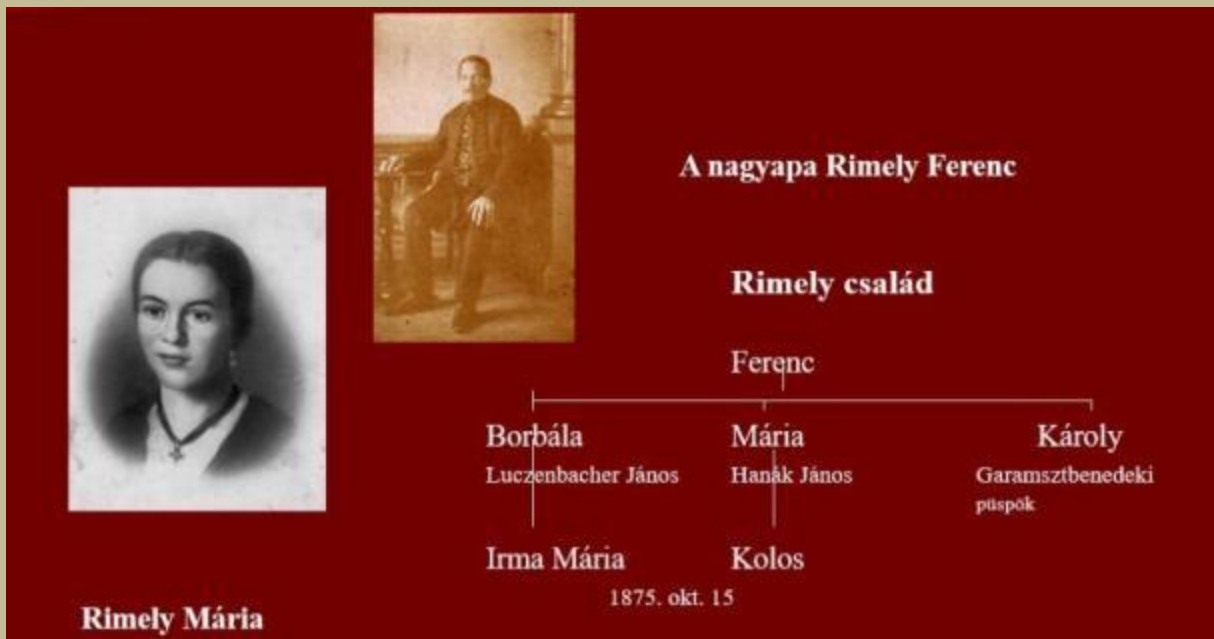
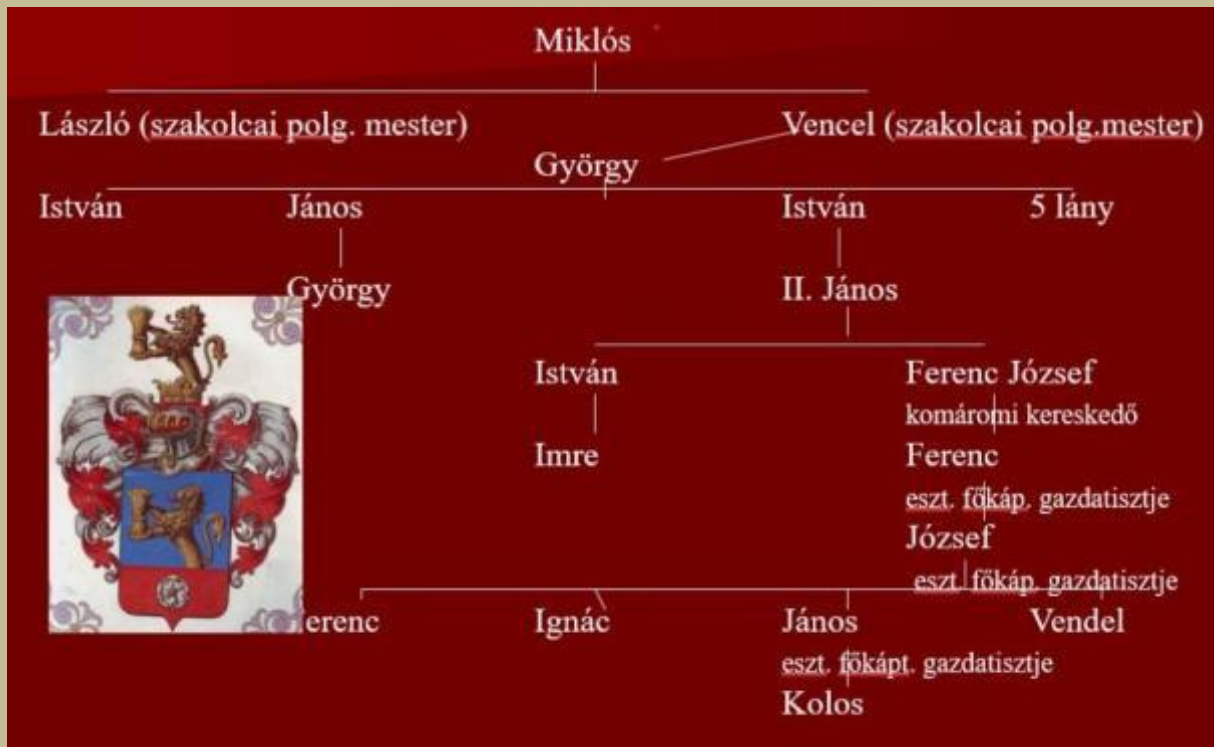
TÖRTÉNELEM

Hanák Kolos életútja

A család Lengyelországból származik és eredeti neve Hanakowsky volt.

Miklós, a Nyitra megyei felkelő gyalogság vajdája telepedett át Magyarországra, aki hazájában 1580-ban katonai szolgálataiért lengyel nemességet kapott.

A Hanák család leszármazása

1851. augusztus 23-án született Szurdokpüspökiben. Kolos Egerben érettségizett, majd az itteni jogakadémián tanult, ahol 1874-ben sikeres közügyvédi, majd váltóügyvédi vizsgát tett.

1875. október 15.-én Budapesten feleségül vette Luczenbacher Mária Irmát. Házasságukból négy gyermek született: 1876-ban Olga – őt még Szurdokpüspökiben anyakönyvezték -, 1879-ben Júlia, 1883-ban Matild és 1897-ben pedig Iván.

1872-től - 21 éves korától - volt gyöngyösi lakos. Élt az u.n. Orczy-házban és Hanisz Imrééknél. 1883-ban Almási Vincétől megvette a ma is meglévő Fő tér 8. szám alatti emeletes lakóházat, s itt telepedett le családjával együtt. 1872-ben, letelepedése évében belépett az 1836-ban megalakult Gyöngyösi Kaszinó Egyesületbe, melynek 1885. február 1-jén elnöke, majd 1898-tól örökös tiszteletbeli elnöke lett.

(Hanák ház Gyöngyösön)

(A kaszinó épülete)

1875-ben fiatal ügyvédek és birtokosok baráti társaságából létrejött a "**Rózsakompánia**", mely pár hónap alatt olyan egyesületté nőtte ki magát, melybe sikk volt tartozni. Az alapítók Hanák Kolos, Luby Géza, Berkó Aladár, Reinhardt Rezső, Neszvadba Károly, Zsiga Gyula, Mészáros Elemér, Altorjai Imre, Draskóczy István és Kleszner Vilmos. Ők jelentették a helyi elitet.

Az általuk létrehozott kompánia valóban baráti alapokra épül, hiszen alapvető céljait a következőkben fogalmazza meg:

Minden nemesnek és jónak pártolása. Viszonos és erélyes baráti védelem. Nem nézve semmire, kölcsönös segélynyújtás. ... A társadalom életében előforduló, a köztörvények alá nem vonható visszaélések és jellemtelenségeknek társadalmi úton való megtorlása, úgyszintén a pletykálózóknak minden eszközzel való lefőzése, ártalmatlanná és csúffá tétele.... A kedv rózszaszínűvé tétele céljából időnként szükségesnek talált szórakozások, élvezetek és multságok rendezése.

1875-től Gyöngyös város tiszteletbeli főjegyzője, 1896-tól Gyöngyös város díszpolgára, virilis képviselő, vagyis Gyöngyös legtöbb adót fizető polgárai közé tartozott.

Díszpolgári oklevél

„...Hanák Kolos cúria bírónak és törvényes utódainak, nyugdíjaztatása alkalmából, a bírói pályán szerzett érdemei elismeréséül, régi magyar nemességüknek kegyelemből való megerősítése mellett, az 'Abasári' előnevet adományozom. (1911. febr. 14.)

Hanák - ház Abasár

(Hintón a szőlőbe)

(A pincénél)

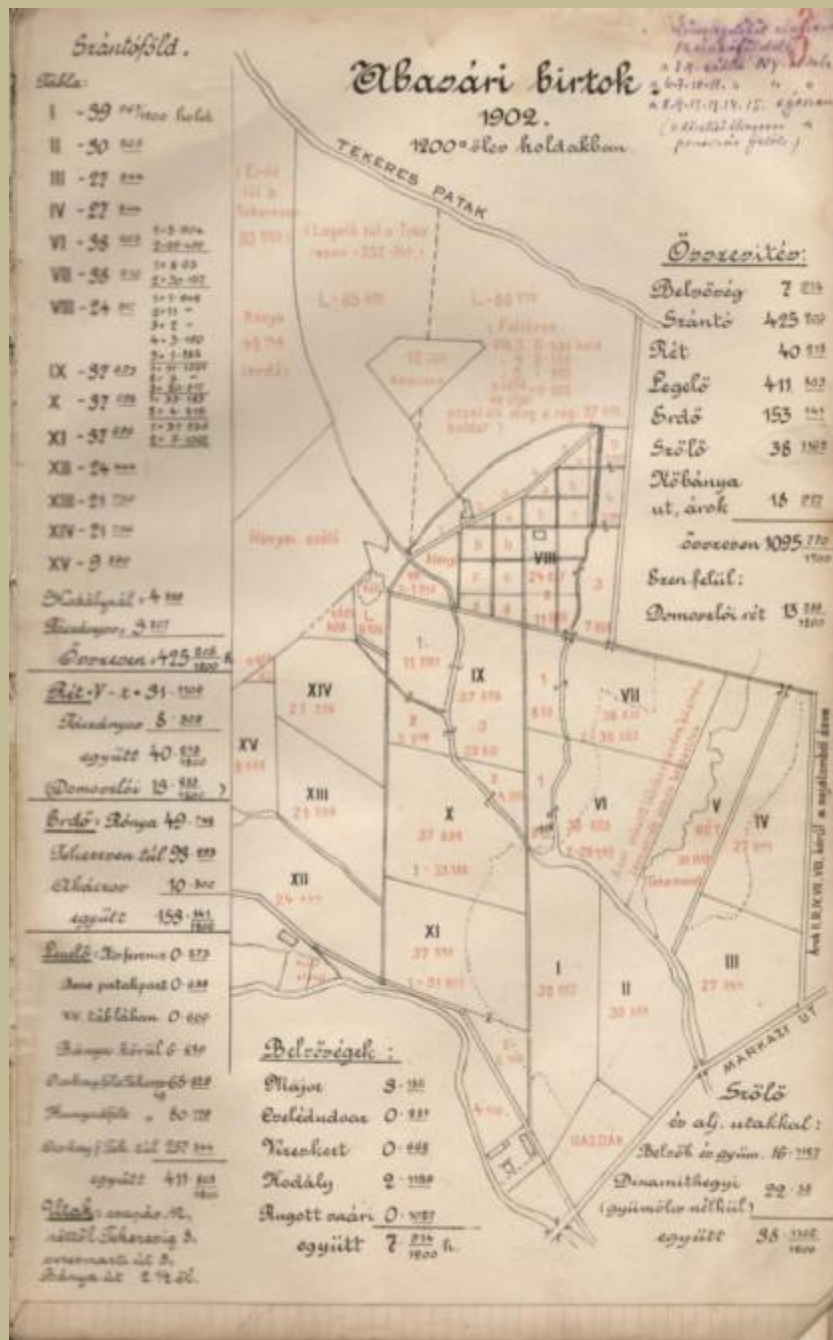

(A falu első autója)

1883 – '88. között Gyöngyösön és környékén a régi szőlőket kipusztította a filoxéra, amely a város mellett Abasáron pusztított a legjobban.

1880 és 1903 között fölvásárolta a környék földjeit. Abasári birtokát a XX. század első évtizedében mintagazdasággá fejlesztette, megtanulta a szőlészet - borászat minden fortélyát. Borpincészete messze földön híres volt. Borait Czibikei néven hozta. forgalomba.

Abasári birtoka 1914-ben 1103 hold volt. Ez kis részben kiterjedt Visonta, Markaz, Domszló határára is.

Sok kipusztult szőlőföldet vásárolt teljes áron. Itt lett földbirtokos, elkezdte birtokán a szőlő újjátelepítését. Gondolt a falu parasztagzáira is. Teljes napszámot fizetett minden abasári férfinak arra az időre, míg megtanulta az új szőlőoltást, így juttatva munkához őket.

Magyarországi Kárpát Egyesület Mátra Osztálya

Hanák Kolos - gyöngyösi - ügyvéd felbecsülhetetlen érdeme a Mátra turisztikai értékeinek felismerése.

1886 novemberétől elkezdte szervezni az MKE Mátra Osztályát, mely végül 1887-ben, 287 fővel megalakult, s 1888 elején már 508 tagot számlált.

Alapító tagjai a Gyöngyösi Takarékpénztár Egyesület és Hanák Kolos.

1886-ban megépítette a Vármegyével a Gyöngyös – Bene – Parád közötti törvényhatósági utat, amellyel szó szerint „utat” nyitott a turizmus felé.

Kezdeményezésére tőkés vállalkozók megalapították a Benei Villaépítő Rt-t magánvillák építésére, turizmus céljára. 1914-ig huszonkilenc egyéni és tíz ikervilla épült. 1887-1891 között Hanák vezetésével, színekkel jelzett turista utakat építettek a Mátrában. 1894-ben elkészült az első (Samassa) menedékház Galyán, és a Kallóvölgy utolsó kallómalmát is menedékházzá alakították át.

A gyöngyösi vasútállomástól hintőfogatot járatott Benére az 1889-ben megnyitott Benevár Vendégfogadóig. 1897. április 2-án ő indítja el az első Deák–Wolf Utazási Társaság omnibusz járatát Gyöngyösről, a Szent Bertalan templomtól, amely a füredi templomig vitte utasait.

1892-ben nyílt meg a Mátra Egylet hidegvízű uszodája, melyről egy 1909-es útikönyv így számolt be: *Mátrafürednek egy 100 m²-es uszodája van, amely 17-24°C fokos vízzel rendelkezik.* A benei fürdő 1000 Ft költséggel épült meg.

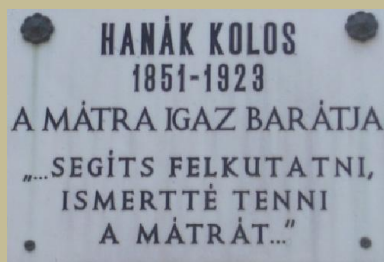
Hanák Kolos elvitathatatlan érdeme a turizmus feltételeinek megteremtése. Források foglalása, turistautak kijelölése, menedékházak, kilátók építése fűződik a nevéhez.

Az első mátrai kilátót 1888-ban a Nagy-Lapát-tetőn (593 m) építtette fel, melyet tiszteletére Hanák-kilátónak neveztek el. A Muzsla-hegyen (485 m) 1894-ben megépült a Muzsla-kilátó, a Dobogó-hegyen pedig 1900-ban a Kozmáry-kilátó (379 m).

A Mátra első turistaútját 1888-ban jelölték ki, amely Mátrafüredről, a szépséges Kalló-völgyön át - vezet Mátraházára (Széky-út). A Mátra első menedékházát 1887-ben a Gyökeres-forrásnál építik meg. Ezt a nyitott tornácos menedékházat nevezték Nékám-szállásnak, melyet Nékám Ede

gyöngyösi rendőrkapitány építtetett rabokkal, ugyaniitt 1927-ben egy szobrot (ivásra kínálja a kulacsot a szomjas, fáradt vándornak) is állítottak az „ismeretlen turistának”, amely Sződy Szilárd alkotása.

Hanák Kolos felbecsülhetetlen érdeme a Mátra turisztikai értékeinek felismerése, közkinccsá tétele. Ezzel az emléktáblával és a Mátra Osztály kirándulásán készült fotóval emlékezünk a nagyszerű emberre.

Báryné Dr. Gál Edit
Mátra Múzeum igazgatója

A gyöngyösi „Helytörténeti Műhely” látogatása Gyöngyöstarjában (Képes beszámoló)

Aki eddig még nem tudta, 2022 óta a gyöngyösi Vachott Sándor Városi Könyvtárban működik egy kb. 16 tagot számláló kis helytörténeti műhely.

A működésünk helyszíne a könyvtár második emelete, ahol eddig számos tagtársunk tartott már kiselőadást.

A 2023-as alkalmainkat főként külső helyszíneken tartottuk.

A legutóbbi alkalomra két héttel korábban került sor. Július 22-én Gyöngyöstarjába látogattunk el. Elsőként Dr. Menus Borbála tagtársunk vezetésével körbejártuk a templomot, bekukucskáltunk a Haller pince ajtaján, meghallgatva a történetet a pincéről, illetve az árvívről. Ezt követően Ludányi Ákos hitoktató megmutatta nekünk belülről a templomot, és személyesen győződhattünk meg róla, hogy a tarjaniak méltón büszkék rá.

A templomlátogatás után a csoportot a Falumúzeumban várta a Világos Szándékkal Gyöngyöstarjánért Egyesület néhány vendégszerető tagja, a Bodó házaspárral az élükön. Először Bodó Géza bácsi vezetett végig minket az udvaron. Megtekintettük a gyöngyöstarjáni „életfát”. Ez egy kocsányos tölgy, fakerítéssel körülkerítve, a kerítés négy sarkán pedig négy oszloppal, melyre minden húsvét ünnepén táblácskákra felírják az abban az évben született tarjáni kisbabák nevét. Az udvari séta után bent az épületben Bodó Marika néni várt minket, hogy megmutassa a gyűjteményt.

A bútorok, használati tárgyak és ruhák megtekintése után a Fészerszínházban Dr. Menus Borbála a tarjáni öltözködési szokásokról tartott a vendégeknek (és vendéglátóknak) egy vetítéssel egybekötött előadást.

Közben már ott illatozott mögöttünk a pásztortarhonya, amivel ebédre vártak minket. Egy kis ejtőzés

után fakultatív program következett, amit végül senki sem hagyott ki:

Megtekintettünk egy értékes magángyűjteményt, majd kávé és sütemény mellett elbeszélgettünk a tulajdonossal és feleségével.

Nos, elmondhatjuk, hogy a látogatás kiválóan sikerült, köszönet érte a Jakubinyi házaspárnak, akik az ebédet finanszírozták, a Bodó házaspárnak, akik a szokásos csapattal együtt a Falumúzeumban vendégül láttak minket. Köszönettel tartozunk még Ludányi Ákosnak, aki szívesen szánt ránk időt a szombat délelőttjéből.

Dr. Vinkler Bálint
történész

Emlék és Alkotóház - Gyöngyössolymos

Időutazásra invitálja a kedves Olvasót az Emlék és Alkotóház. Már az első mondat is magyarázatot igényel: Emlékház? Alkotóház? Tájház? Helytörténeti gyűjtemény? Paraszthaléria? Nos, ezek így együtt, és talán több is, hiszen baráti és civil társaságok találkozóhelye lett az évek során.

Jöjjenek ki a Mandulásba! - mondanám a kedves látogatóknak, ahogy a helyiek nevezik Gyöngyössolymos legrégebbi, északi részét.

Útközben pedig figyelmesen nézzen jobbra, balra, ugyanis az utcánkban megfigyelhet még néhány szép régi megmaradt parasztházat, melyekben felelhető a solymosi jellegzetesség. Mégpedig az egykori többes porták, melyekben - ahogy nevezeték - az „égre nyíló” lakórészek követték egymást.

A házak a régi nagycsaládok nyomait meg az egykori kényszerűség, nyomorúság emlékét őrzik. Az utca vonalára merőlegesen futó szalagtelkeken 5-7 család 17-21 családtaggal tengődött egészen az 1960-as évekig, de az is előfordult, amikor 35 személyt számláltak egy udvarban.

„A Mandulásba mindenkinek vót rokonnya” - állítják a falusiak és valóban, egykoron innen származnak a mai solymosi családok ősei. Mára csak a földrajzi név emlékeztet az egykori faluszéli mandulás kertre, melyet jó ötven évvel ezelőtt beépítettek.

Kis kapaszkodó és sűrű levegővétel után jutunk fel a főtca utolsó házához, átérezzük a Csoóri Sándortól vett idézet sorait.

Idáig kapaszkodik föl az út, megáll, elpattan s itt már a szél is befordul a szakadékba./Csönd háza/ idő háza/ menedékház. (Csoóri Sándor: Párbeszéd, sötétben)

A Kishegy körülölelő körengetege, a páratlan földrajzi fekvés, a természet valós közelsége, harmóniája bizony megérinti a látogatót.

A palócos, míves kapun túljutva a fehérre meszelt parasztház fogad, amely a helyi, falusi építészetet tükrözi, arányos, kis zsugáteres ablakaival az utcafrontra néz. A kelet - nyugati tájolású ház jellemzői a szarufás - torokgerendás szerkezet, a kontyolt nyeregretető, egykor zsúpfedél, most cseréptető.

Korábbi állapotában díszítés nélküli deszka oromzatú ház közepén kis ajtón át, létrán juthattunk fel a padlástérbe. A háromosztatú ház déli oldalát tomác védi az esőtől, a nyári napfénytől, az ámbitus egykori terményszárító - feldolgozó funkcióját most a tűzifa tárolására használjuk.

A ház építőanyaga sárba rakott illesztett kő, falvastagsága 55 cm, melyek kívül-belül tapasztottak, meszeltek. A helyiségek belmagassága 190 cm, a konyhán és az első szobán közepén 175 cm magasan mestergerenda fut át.

Itt értjük meg igazán a „hajlék” kifejezést: az ajtón belépő vendég fejhajtásra kényszerül, hiszen az ajtók magassága 155 cm. A belső ajtókon kilincset sem találunk, madzagzárasnak nevezték, egy kallantyúval lehetett nyitni/zárni.

A látogató a közepén álló konyhába lépve a szokásos berendezési tárgyakat találja: asztal, konyhaszekrény, sparthert, ahogy itt mondták, a masina.

A konyhából balra nyíló első szoba őrizte meg eredeti állapotát, megjelenésében az 1930-as éveket idézi. Hagyományosan tisztaszobának mondanánk, itt azonban eltűnt ez a funkciója, hiszen szükségből a 6-8 tagú család mindhárom helyiséget használta.

A szoba aljzata döngölt föld, agyagos péppel átkenve, aminek marhatrágya is volt a tetején, melyet most rongypokrócok védenek a használatától. Úgy mesélték, hogy az itt élt öregek nem engedték lebetonozni: *mert ha leesik egy pohár, akkor az összetörik.*

A gerendás mennyezet barnás deszkaborítása is eredeti állapotban maradt, a mestergerendára az iratokat, borotvát, gyógyszereket tették fel.

Körbetekintve a szoba berendezése: a vizes lóca, amin a kupákat, vödörket helyezték el, tetején pedig szenteltvíztartók, bibliák. Az ivóvizet a falu közkútjairól, a mosáshoz szükséges vizet pedig a hegyről leszivárgó csobolyókban gyűjtötték össze a telek szélén. A két szalmazásós ág meglehetősen rövid, mely a látogatóknak is feltűnik: persze, hiszen a régiek más módon, magas párnákkal, félig ülve aludtak. Sőt, nemcsak az ágyban aludtak. Az ablak előtti karos lócán aludt az idős Gonda Gyuri bácsi, fekvé szólogatta feleségét: *Örzsí! hozzá tüzet, mert pipázni akarok!*

A szoba másik sarkában a fiókos szekrény, a „kaszli”, tetején egyházi kerámiák, olvasó, imakönyv, míg a fiókokban ágyneműt, ruhaneműt, kendőket tartottak. Most a kaszli legalsó kihúzott fiókjába fektetjük a szoba pólyás (játék) babáját - iskolás látogatóink derűtségére -, bölcső hiányában itt volt valamikor a kicsi éjszakai alvóhelye.

Mellette eredeti ruhás szekrény, a szoba közepén szépen faragott fiókos asztal két székkal, melyek mind a faluból származnak. Fölötte közepén díszes petróleumlámpa. Tányérok, szentképek díszítik a falakat, és egy kép őrzi az egykor itt élt Gonda családot, akik a falu pásztorai voltak.

A ház vendégszobájában néhány falvédő és használati tárgy idézi az ötvenes éveket. Mondhatjuk naivnak, akár giccsesnek is a falvédő feliratokat, ám a múlt jóra törekvő, figyelmeztető üzeneteit mindenképpen kiolvashatjuk belőlük.

Egy másik, galéria magasságú helyiségben néhány éve helytörténeti fényképgyűjtemény mutatunk be: a korabeli fotók a község egykori dolgos hétköznapjait, vidám ünnepeit elevenítik fel. Az a néhány kihelyezett tárgy is megragadja a látogatók figyelmét, mint az 1875-ben készült rózsás láda, amely az utcából, egy ház padlásáról került ide.

Egy szép mívű szekrényre akasztva az 1941-ben használt menyasszonyi ruha és cipő látható, az egykori iskolások tanszereit pedig az asztalon láthatjuk.

Amikor a saját hagyományörzésünkre gondolok, lassan az is a történelembe vész, hiszen több mint harminc év felújító, megőrző, értékmegetartó tevékenységét öleli fel. Megőrizni! Csak a legszükségesebbet változtatni és élhetővé tenni! – gondoltam az elején, és ennek szellemében jártam el a felújítások során. Kezdetben a szükségszerűség volt az, amely a hagyományörzés felé terelt: a házfelújítás során a tapasztástól a famunkákig sok mindent meg kellett tanulni, ami teljesen új volt a városról ideszakadt embernek. Szerettem volna lehetőleg mindent saját kezűleg elvégezni, így hát tanultam az idős szomszédasszonytól, a kovácsmestertől, az ácsától, a helyiektől.

Azután a házban és a ház körül használt eszközök, a szokások, a paraszti életmód, amelyről illett néhány dolgot tudni és mindez a népelet megismerése, a néprajz felé terelt. Hol a faluban, hol a környező piacokat járva kerestem és gyűjtöttem a házban használatos tárgyakat. Mára már a falusiak közül is önként ajánlanak fel tárgyakat megőrzésre: *itt lesz a legjobb helye* - mondják.

A ház múltjának kutatása újabb feladatot adott. Hajtott a kíváncsiság, kik éltek egykoron a házban, szerettem volna megismerni életüket és a ház történetét.

Először a szomszédokat, a környékelieket kérdezgettem, aztán tágult a kérdezettek köre, az utcából elszármazott időseket is bevontam a beszélgetésekbe.

A ház történetének kutatását a megyei levéltárban és a városi földhivatalban is folytattam. A fellelt dokumentumok alapján az épületet az 1860-as években építették, az ezt követő tulajdoni változások jól nyomon követhetők napjainkig.

A telekkönyvi bejegyzés zsellérbirtok néven említi a portát, és mint kiderült, valóban szegény sorsú lakók éltek a házban. A ház történetét egy dolgozatban foglaltam össze, melynek a *Zsellérbirtok* címet adtam.

Írásomat beküldtem a Palóc-világtalálkozó 2015. évi pályázatára, melyen díjnyertes lett. A következő évben a Rím kiadó biztatására, a helyi vállalkozók, az önkormányzat, a hagyományőrző egyesület anyagi támogatásával könyv formátumban is megjelent az írás. Mindez életünknek, - feleségemmel, segítőtársammal - különös tartalmat ad, nyugdíjas éveinket pedig teljességében kitölti a helytörténet kutatása, a helyi hagyományőrzés. Az elkezdett tevékenységünk újabb fejezetei következtek, mintegy hozadékaik értékőrzésünknek:

1. Az előzőekben említett élettörténetekkel párhuzamosan a korabeli fényképek gyűjteménye is létrejött, melyből 2015-ben rendeztünk kiállítást a „Muzsikál az erdő” rendezvénysorozathoz kapcsolódva. A gyűjtemény galériánkban jelenleg is látogatható.
2. A beszélgetések során - szinte mellékesen - egy falusi anekdotagyűjtemény is kerekedett.
3. Az interjúk felhasználásával tartottam a községben két helytörténeti témájú vetített képes előadást 2016-ban (a második világháború, valamint az ötvenes évek helyi eseményei a falubeliek emlékezetében címmel).
4. Részt veszünk a regionális rendezvényeken, például a Palóc-találkozón, az irodalmi és néprajzi jellegű írásainkat pedig találkozók, pályázatokon igyekszünk bemutatni.
5. A versek, az irodalom, a művészetek is otthonra leltek a házban. *Költők a hegyen* címmel évek óta fogadjuk, és visszavárjuk a helyi és környékbeli palóc írásművelőket, de a gyöngyösi amatőr alkotók is szívesen időznek nálunk,
6. A helyi kisközösségek találkozóhelye lett a ház, az Asszonykórus, a Hagyományőrző Egyesület, a Nyugdíjasklub tagjai is a vendégeink.
7. A helyi kisiskolások, a nyári táborosok évente visszatérőek, melynek külön is örülünk, hiszen a falu hagyományainak megismertetését, továbbadását kötelességünknek érezzük.
8. A Hagyományőrző Egyesület tagjaként közreműködünk a Helyi Értéktár munkájában, a faluújság szerkesztésében, a község kulturális életében.

A házat „működtetni” kell, fenntartásához nem kérünk, és nem kapunk támogatást, nem tartozunk szervezethez - a helyi Hagyományőrző Egyesületet kivéve -, így nem egyszerű besorolni bennünket, de ettől függetlenül teljes szívvel tesszük vállalt dolgunkat. Májustól októberig vagyunk nyitva - előzetes bejelentkezés alapján -, díjtalanul vagyunk látogathatók. Szívesen tárjuk kedves vendégeink elé a látnivalókat, múltunk egy darabját. Az idősebbeknek felidézi

gyermekkoruk világát, a gyermekeik, unokáik pedig megismerhetik nagyapáink életét... Az informális világot is igyekszünk használni, a közösségi kapcsolatokat a Facebook segítségével tartjuk, építjük. Facebook oldalunk: *Emlék és Alkotóház. Gyöngyössolymos*, mely révén rendszeresen adunk hírt magunkról, tájékoztatjuk követőinket, látogatóinkat - talán sikerrel -, hiszen oldalunkhoz mára félezer követő kapcsolódott. Nos, a feladatunk: az értékek megőrzése, bemutatása és megismertetése, hiszen a múlt kötelez

Kovács Sándor (Hegyiember)

**Következő lapzárta: 2023. október
Impresszum**

Felelős kiadó és felelős szerkesztő: Rostás Gabi (3232. Mátrafüred, Parádi út 15.)
Elérhetőség: gabirostas@gmail.com; 0630/28-48-176
Nyilvántartásba vételi szám: CE/13022-3/2019

(Címlapon a Galya-kilátó)